

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

**2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін
шоғырландырылған қаржылық есептілік**

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

МАЗМҰНЫ

	Беті
2008 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУҒА ЖӘНЕ БЕКІТУГЕ БАСШЫЛЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ ТУРАЛЫ МӘЛІМДЕМЕ	102
ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛАР ЕСЕБІ	103
Шоғырландырылған баланс	105
Пайда және зиян туралы шоғырландырылған есеп	106
Капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп	107
Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп	109
Шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертулер	111

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

2008 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУҒА ЖӘНЕ БЕКІТУГЕ БАСШЫЛЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ ТУРАЛЫ МӘЛІМДЕМЕ

2-3-беттердегі тәуелсіз аудиторлар есебінде ұсынылған тәуелсіз аудиторлар жауапкершіліктері сипаттасымен бірге қаралуға тиісті төменде келтірілген мәлімдеме Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінің (бұдан әрі – «ҚҰБ») және оның еншілес ұйымдарының (бұдан әрі ҚҰБ және оның еншілес ұйымдары, бірлесіп – «Ұлттық Банк») шоғырландырылған қаржылық есептілігіне қатысты басшылық және тәуелсіз аудиторлар жауапкершіліктерін шектеу мақсатында жасалды.

Ұлттық Банк басшылығы Ұлттық Банктің барлық елеулі аспектілерде шынайы көрсетілетін қаржылық жай-күйін, қызмет нәтижелерін, ақша қаражатының қозғалысын және меншікті капиталындағы өзгерістерді шынайы көрсететін 2-ескертпеде сипатталған шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасау қағидаттарына (бұдан әрі – «Есептілікті жасау қағидаттары») сәйкес 2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты.

Басшылық шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде:

- бухгалтерлік есептің тиісті қағидаттарын айқындауға және олардың жүйелі қолданылуына;
- негізделген бағалаулар мен есептерді қолдануға;
- есептілікті жасау қағидаттарының талаптарын сақтауға;
- Ұлттық Банктің өз қызметін шолу жасалатын болашақта жалғастыру болжамын негізге ала отырып шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға жауапкершілік атқарады.

Басшылық сондай-ақ мыналар үшін жауапкершілік атқарады:

- Ұлттық Банкте тиімді әрі сенімді ішкі бақылау жүйесін әзірлеу, ендіру және жұмыс істеуін қамтамасыз ету;
- кез келген уақытта Ұлттық Банктің қаржылық жағдайы туралы ақпаратты барынша дәрежедегі дәлдікпен дайындауға және Ұлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық есептілігінің Есептілікті жасау қағидаттары қағидаттарының талаптарына сәйкес келуін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін бухгалтерлік есеп жүйесін қолдау;
- бухгалтерлік есепті Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүргізу;
- Ұлттық Банк активтерінің сақталуын қамтамасыз ету үшін өз құзыреті шегінде шаралар қабылдау; және
- алаяқтық, қателер және басқа да теріс пайдалану фактілерін анықтау және болдырмау.

2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін нағызғы шоғырландырылған қаржылық есептілікті Басқарма 2008 жылғы 11 наурызда бекітті.

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының атынан:

Марченко Г.А.
Төраға

2009 жылғы 11 наурыз
Алматы қ., Қазақстан

Шалғымбаева Н. Т.
Бас бухгалтер

2009 жылғы 11 наурыз
Алматы қ., Қазақстан

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛАР ЕСЕБІ

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасына:

Шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы қорытынды

Біз Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінің және оның еншілес ұйымдарының (бұдан әрі бірлесіп – «Ұлттық Банк») 2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған балансы және осы күні аяқталған жыл үшін пайда және зиян, капиталдағы өзгерістер және ақша қаражатының қозғалысы туралы тиісті шоғырландырылған есептерді, сондай-ақ қысқаша баяндалған есеп саясатының негізгі қағидаттары және басқа да ескертулерді құраған қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудит өткіздік. 2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудитті басқа аудиторлар өткізген және 2008 жылғы 14 наурыз белгіленген олардың есебі сол шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша сөзсіз оң пікір білдіреді.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке басшылық жауапкершілігі

Аталған шоғырландырылған қаржылық есептіліктің шоғырландырылған қаржылық есептілікке берілген 2-ескертпеде сипатталған есептілікті жасау қағидаттарына сәйкес дайындалғанына және сенімділігіне Ұлттық Банк басшылығы жауапкершілікте болады. Бұл жауапкершілікке алаяқтық немесе қателесу себепті елеулі бұрмалаушылықтарсыз шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға және сенімді ұсынуға қатысты ішкі бақылау жүйесін әзірлеуді, енгізуді және қамтамасыз етуді; соған сәйкес есеп саясаттарын таңдауды және қолдануды; сондай-ақ жағдайлармен негізделген бухгалтерлік болжамдарды қолдануды қамтиды.

Аудитор жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз осы шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы өзіміз жүргізген аудит негізінде пікір білдіруден тұрады. Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргіздік. Бұл стандарттар аудиторлардың әдеп нормаларын міндетті түрде сақтауын, сондай-ақ шоғырландырылған қаржылық есеп-қисапта елеулі бұрмалаушылықтар жоқтығына жеткілікті түрде сенімді болу мақсатымен аудитті жоспарлау және өткізуді талап етеді.

Аудитке шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелер мен сандық көрсеткіштерге қатысты аудиторлық айғақтар алу үшін қажет процедуралар өткізу кіреді. Тиесілі процедураларды таңдау қаржылық теріс пайдалану және қателесу салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы қатерін бағалауды қосқанда, аудиторлардың кәсіби пайымдауларына негізделеді. Осындай тәуекелдерді бағалау аталған жағдайларда қолданылатын аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатымен қаржылық есептілік дайындауға және сенімділігіне ішкі бақылау жүйесін қарастыруды кіргізеді, бірақ ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір айту мақсатына емес. Аудитке сондай-ақ қолданылған есептілік саясатының заңдылығы мен басшылық жасаған болжамдардың негізділігін, тұтастай шоғырландырылған қаржылық есеп-қисап беру бағалауы кіреді. Біз өзіміз алған аудиторлық айғақтар аталған шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір білдіру үшін жеткілікті негіз болатынына сенемдіміз.

Пікір

Біздің пікірімізше қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік барлық елеулі аспектілерде 2008 жылғы 31 желтоқсандағы Ұлттық Банктің қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның осы күні аяқталған жылдағы қызмет нәтижелерін және ақша қаражаты қозғалысын шоғырландырылған қаржылық есептілікке берілген 2-ескертпеде сипатталған есептілікті жасау қағидаттарына сәйкес шынайы көрсетеді.

«Делойт» ЖШС
Қазақстан Республикасында аудиторлық
қызметпен айналысуға берілген мемлекеттік лицензия
нөмірі 0000015, сериясы МФЮ - 2,
Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі
2006 жылғы 13 қыркүйекте берген

Бекенов Нұрлан
Жоба бойынша әріптес
Қазақстан Республикасының
білікті аудитори
№0082 біліктілік куәлігі
«Делойт» ЖШС
Бас директоры

2009 жылғы 11 наурыз
Алматы қ., Қазақстан Республикасы

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

2008 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДАҒЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН БАЛАНС (қазақстандық мың теңгемен)

	Ескертпе	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
АКТИВТЕР:			
Шетел валютасындағы ақша қаражаты	5	11,206,351	20,435,781
Алтын	6	241,751,221	215,923,786
Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне талаптар	7	882,127,067	828,289,600
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	8	9,737,704	94,048
Кері РЕПО мәмілелері бойынша дебиторлық берешек	9	396,002,190	171,937,337
Сату үшін қолда бар инвестициялар	10	1,177,628,144	973,283,773
Өтеуге дейін ұсталатын инвестициялар	11	921,272	-
Қауымдас компанияларға инвестициялар	12	1,332,448	1,330,318
Негізгі құрал-жабдықтар	13	26,589,859	24,178,608
Материалдық емес активтер	14	1,551,418	964,905
Мерзімі кейінге қалдырылған салық активтері	15	59,814	53,918
Басқа да активтер	16	6,152,049	4,957,225
АКТИВТЕР ЖИЫТЫНТЫҒЫ		2,755,059,537	2,241,449,299
МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖӘНЕ КАПИТАЛ:			
МІНДЕТТЕМЕЛЕР			
Айналыстағы ақша	17	987,069,891	859,989,151
Банктердің және басқа мекемелердің талаптары	18	975,134,135	615,491,788
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер	8	3,357,245	-
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының шоттары	19	4,311,137	221,127,646
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	20	46,357,745	71,514,981
Кепілдік беру қорларының резервтері	21	18,662,389	9,378,750
Клиенттердің шоттары	22	162,186,309	1,500,776
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	23	295,964,826	221,263,582
Кейінге қалдырылған борыштық міндеттемелер	15	786,699	450,917
Басқа да міндеттемелер	24	2,122,435	2,600,954
МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖИЫТЫНТЫҒЫ		2,495,952,811	2,003,318,545
КАПИТАЛ:			
Жарғылық капитал	25	20,000,000	20,000,000
Резервтік капитал	25	86,384,133	48,774,701
Жалпы банктік тәуекелдердің орнын жабуға арналған резерв	25	6,320,981	6,318,703
Сату үшін қолда бар инвестицияларды қайта бағалау резерві		25,538,712	8,149,461
Шетел валютасын және тазартылған қымбат металдарды қайта бағалау резерві		60,619,605	91,704,290
Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау резерві		15,376,637	14,797,693
Бөлінбеген пайда		41,411,118	45,252,865
АЗШЫЛЫҚ ҮЛЕСІН ЕСЕПКЕ АЛҒАНҒА ДЕЙІНГІ КАПИТАЛ ЖИЫНТЫҒЫ		255,651,186	234,997,713
Азшылық үлесі		3,455,540	3,133,041
КАПИТАЛ ЖИЫНТЫҒЫ		259,106,726	238,130,754
МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖӘНЕ КАПИТАЛ ЖИЫНТЫҒЫ		2,755,059,537	2,241,449,299

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының атынан:

Марченко Г.А.
Төраға

2008 жылғы 11 наурыз
Алматы қ., Қазақстан

Шалғымбаева Н. Т.
Бас бухгалтер

2008 жылғы 11 наурыз
Алматы қ., Қазақстан

111 – 165 беттердегі түсініктер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

2008 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН ПАЙДА ЖӘНЕ ЗИЯН ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕПТІЛІК (қазақстандық мың теңгемен)

	Ескертпе	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Пайыздық кірістер	26	57,436,096	95,962,294
Пайыздық шығыстар	26	(26,334,924)	(40,370,542)
ТАЗА ПАЙЫЗДЫҚ КІРІС		31,101,172	55,591,752
Комиссиялық кірістер	27	5,078,890	4,370,461
Комиссиялық шығыстар	27	(628,488)	(320,337)
ТАЗА КОМИССИЯЛЫҚ КІРІС		4,450,402	4,050,124
Сату үшін қолда бар инвестициялармен, шетел валютасымен және алтынмен операциялардан түскен таза, іске асырылған кіріс	28	6,551,022	190,581
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтерімен операциялар бойынша кіріс/(зиян)	29	10,010,543	(1,335,936)
Қауымдасқан компаниялардан түскен кіріс		2,130	96,403
Басқа да кірістер	30	2,366,276	1,622,894
ТАЗА ПАЙЫЗДЫҚ ЕМЕС КІРІСТЕР		23,380,373	4,624,066
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ КІРІСТЕР		54,481,545	60,215,818
Банкноталар мен монеталарды шығару бойынша шығыстар	31	(3,484,146)	(4,528,817)
Басқа ұйымдарды қаржыландыру	32	(2,792,844)	(2,146,520)
Қызметкерлердің жалақысы және басқа төлемдер	33	(8,229,984)	(6,863,659)
Әкімшілік шығыстар	34	(3,140,581)	(2,885,186)
Амортизация және тозу	13	(1,889,787)	(1,210,915)
(Құнсызданудан болған резерв)/зиянды қалпына келтіру	35	(15,248)	2,502
Еншілес ұйымның шығуынан болған зиян	36	(24,582)	(447,532)
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ШЫҒЫСТАР		(19,577,172)	(18,080,127)
САЛЫҚ САЛЫНҒАНҒА ДЕЙІНГІ ТАЗА ПАЙДА		34,904,373	42,135,691
Табыс салығы бойынша шығыстар	37	(819,767)	(1,263,646)
ТАЗА ПАЙДА		34,084,606	40,872,045
Азшылықтың үлесі		(325,650)	(582,725)
АЗШЫЛЫҚТЫҢ ҮЛЕСІН ШЕГЕРІП ТАСТАҒАНДАҒЫ ТАЗА ПАЙДА		33,758,956	40,289,320

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының атынан:

Марченко Г.А.
Төраға

2009 жылғы 11 наурыз
Алматы қ., Қазақстан

Шалғымбаева Н. Т.
Бас бухгалтер

2009 жылғы 11 наурыз
Алматы қ., Қазақстан

111 – 165 беттердегі түсініктер осы шоғырландырылған қаржылық есептің ажырамас бөлігі болып табылады.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

2008 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН КАПИТАЛДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕПТІЛІК

(қазақстандық мың теңгемен)

	Жарғылық капитал	Резервтік капитал	Жалпы банктік тәуекелдерді жабуға арналған резерв	Сату үшін қолда бар инвестицияларды қайта бағалау резерві	Шетел валютасын және тазартылған қымбат металдарды қайта бағалау резерві	Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау резерві	Бөлінбеген пайда	Азшылық үлесіне дейінгі капитал жиынтығы	Азшылық үлесі	Капитал жиынтығы
2006 жылғы 31 желтоқсан	20,000,000	11,325,781	2,475,856	(5,005,421)	72,151,710	2,798,868	46,232,917	149,979,711	2,247,830	152,227,541
Сату үшін қолда бар активтер бойынша іске асырылмаған таза пайда,	-	-	-	19,698,876	-	-	-	19,698,876	3,119	19,701,995
Шетел валютасын және тазартылған қымбат металдарды қайта бағалаудан іске асырылмаған таза пайда	-	-	-	-	12,818,005	-	-	12,818,005	-	12,818,005
Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау	-	-	-	-	-	12,021,220	-	12,021,220	-	12,021,220
Капиталда тікелей танылған таза кіріс	-	-	-	19,698,876	12,818,005	12,021,220	-	44,538,101	3,119	44,541,220
Аударымдар:										
Есептен шығару кезінде пайда және зиян туралы есепке көшірілген, сату үшін қолда бар активтер бойынша іске асырылмаған таза зияндар	-	-	-	(6,543,994)	-	-	-	(6,543,994)	-	(6,543,994)
Есептен шығару кезінде пайда және зиян туралы есепке көшірілген, шетел валютасын және тазартылған қымбат металдарды қайта бағалаудан іске асырылған таза пайда	-	-	-	-	6,734,575	-	-	6,734,575	-	6,734,575
Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау бойынша резерв	-	-	-	-	-	(22,395)	22,395	-	-	-
Жыл ішіндегі таза пайда	-	-	-	-	-	-	40,289,320	40,289,320	582,725	40,872,045
Танылған кірістер мен шығыстар жиынтығы	-	-	-	13,154,882	19,552,580	11,998,825	40,311,715	85,018,002	585,844	85,603,846
Резервтік капиталды толықтыру	-	37,448,920	3,842,847	-	-	-	(41,291,767)	-	-	-
Еншілес ұйымның шығу салдарынан азшылық үлесін өзгерту	-	-	-	-	-	-	-	-	(213,404)	(213,404)
Еншілес ұйымдардың акциялар эмиссиясы	-	-	-	-	-	-	-	-	512,771	512,771
2007 жылғы 31 желтоқсан	<u>20,000,000</u>	<u>48,774,701</u>	<u>6,318,703</u>	<u>8,149,461</u>	<u>91,704,290</u>	<u>14,797,693</u>	<u>45,252,865</u>	<u>234,997,713</u>	<u>3,133,041</u>	<u>238,130,754</u>

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

2008 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН КАПИТАЛДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕПТІЛІК (ЖАЛҒАСЫ)

(қазақстандық мың теңгемен)

	Жарғылық капитал	Резервтік капитал	Жалпы банктік тәуекелдерді жабуға арналған резерв	Сату үшін қолда бар инвестицияларды қайта бағалау резерві	Шетел валютасын және тазартылған қымбат металдарды қайта бағалау резерві	Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау резерві	Бөлінбеген пайда	Азшылық үлесіне дейінгі капитал жиынтығы	Азшылық үлесі	Жиынтығы, капитал
2007 жылғы 31 желтоқсан	20,000,000	48,774,701	6,318,703	8,149,461	91,704,290	14,797,693	45,252,865	234,997,713	3,133,041	238,130,754
Сату үшін қолда бар активтер бойынша іске асырылмаған таза пайда	-	-	-	11,597,901	-	-	-	11,597,901	(3,151)	11,594,750
Шетел валютасын және тазартылған қымбат металдарды қайта бағалаудан іске асырылмаған таза пайда	-	-	-	-	(31,844,357)	-	-	(31,844,357)	-	(31,844,357)
Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау	-	-	-	-	-	589,951	-	589,951	-	589,951
Тікелей капиталда танылған таза кіріс	-	-	-	11,597,901	(31,844,357)	589,951	-	(19,656,505)	(3,151)	(19,659,656)
Аударымдар:										
Есептен шығару кезінде пайда және зиян туралы есепке көшірілген, сату үшін қолда бар активтер бойынша іске асырылмаған таза зиян	-	-	-	5,791,350	-	-	-	5,791,350	-	5,791,350
Есептен шығару кезінде пайда және зиян туралы есепке көшірілген, шетел валютасын және тазартылған қымбат металдарды қайта бағалаудан іске асырылған таза пайда	-	-	-	-	759,672	-	-	759,672	-	759,672
Негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау бойынша резерв	-	-	-	-	-	(11,007)	11,007	-	-	-
Жыл ішіндегі таза пайда	-	-	-	-	-	-	33,758,956	33,758,956	325,650	34,084,606
Танылған кірістер мен шығыстар жиынтығы	-	-	-	17,389,251	(31,084,685)	578,944	33,769,963	20,653,473	322,499	20,975,972
Резервтік капиталды толықтыру	-	37,609,432	2,278	-	-	-	(37,611,710)	-	-	-
2008 жылғы 31 желтоқсан	20,000,000	86,384,133	6,320,981	25,538,712	60,619,605	15,376,637	41,411,118	255,651,186	3,455,540	259,106,726

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының атынан:

Марченко Г.А.
Төраға

2009 жылғы 11 наурыз
Алматы қ., Қазақстан

Шалғымбаева Н. Т.
Бас бухгалтер

2009 жылғы 11 наурыз
Алматы қ., Қазақстан

111 – 165 беттердегі түсініктер осы шоғырландырылған қаржылық есептің ажырамас бөлігі болып табылады.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

2008 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕПТІЛІК (қазақстандық мың теңгемен)

	Ескертпе	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША ҚАРАЖАТЫ ҚОЗҒАЛЫСЫ:			
Салық салынғанға дейінгі таза пайда		34,904,373	42,135,691
Мыналарды түзету:			
Негізгі құрал-жабдықтар мен материалдық емес активтердің тозуын және амортизациясын		2,513,305	1,819,842
Құнсызданудан болған зиянды/(резервті қалпына келтіруді)		15,248	(2,502)
Негізгі құрал-жабдықты шығарудан болған зиянды		1,489	39,188
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша дисконттың амортизациясын		18,242,705	33,995,353
Сату үшін қолда бар инвестициялар бойынша дисконттың амортизациясын		(1,761,712)	(1,852,946)
Қауымдасқан компаниялардан кірістер		(2,130)	(96,403)
Еншілес ұйымның шығуынан болған зиянды		24,582	447,532
Операциялық активтердегі және міндеттемелердегі өзгерістерге дейін операциялық қызметтен түскен ақша қаражатының ағыны		53,937,860	76,485,755
Операциялық активтердегі және міндеттемелердегі өзгерістер			
Операциялық активтердің (ұлғаюы)/ азаюы			
Алтын		(15,278,880)	(1,359,261)
Банктерге және басқа мекемелерге талаптар		20,409,441	(51,015,192)
Пайда және зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері		(9,643,656)	-
		(224,064,853)	(132,627,787)
Кері РЕПО мәмілелері бойынша дебиторлық берешек		(185,930,212)	484,488,549
Сату үшін қолда бар инвестициялар		2)	-
Өтеуге дейін ұсталатын инвестициялар		(921,272)	(675,765)
Басқа да активтер		(1,325,746)	
Операциялық міндеттемелердің (ұлғаюы)/ азаюы			
Айналыстағы ақша		127,080,740	172,638,415
			(203,790,997)
Банктердің және басқа мекемелердің талаптары		359,642,348	7)
Пайда және зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы міндеттемелері		3,357,245	-
		(216,816,509)	
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының шоттары		9)	156,209,874
			(141,913,474)
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары		(25,157,237)	4)
Кепілдік беру қорларының резервтері		9,995,907	(1,860,592)
Клиенттердің шоттары		160,685,534	1,127,706
Басқа да міндеттемелер		(469,236)	393,480
Салық салынғанға дейінгі операциялық қызметтен түскен ақша қаражатының ағыны		55,501,474	358,100,711
Пайдаға салынған төленген салық		(489,881)	(1,323,157)
Операциялық қызметтен түскен ақша қаражатының таза ағыны		55,011,593	356,777,554

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

2008 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕПТІЛІК (ЖАЛҒАСЫ)

(қазақстандық мың теңгемен)

	Ескертпе	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Негізгі құрал-жабдықтар мен материалдық емес активтерді сатып алу		(5,054,134)	(1,784,340)
Негізгі құрал-жабдықтарды сатудан түскен түсім		129,889	3,771
Шыққан еншілес компаниялардың ақша қаражатының әкетілуі		104,833	(4,775)
Қауымдасқан компанияларға инвестициялар		-	(1,000,000)
Инвестициялық қызметтен түскен ақша қаражатының таза әкетілуі		(4,819,412)	(2,785,344)
ҚАРЖЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ:			
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар		2,937,053,514	4,252,056,064
Борыштық бағалы қағаздарды өтеу		(2,880,594,976)	(4,588,887,358)
Қаржылық қызметтен түскен ақша қаражатының таза әкелінуі/(әкетілуі)		56,458,538	(336,831,294)
Ақша қаражатының және оның баламаларының таза ұлғаюы		106,650,719	17,160,916
Шетел валютасының бағамдары өзгеруінің ақша қаражатына ықпалы және оның баламалары		(41,633,240)	(20,223,196)
Жыл басындағы ақша қаражаты және оның баламалары	5	746,769,411	749,831,691
Жыл аяғындағы ақша қаражаты және оның баламалары	5	811,786,890	746,769,411

2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде төленген және алынған пайыздар сомасы тиісінше 28,934,389 мың теңгені және 60,860,023 мың теңгені құрады.

2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде төленген және алынған пайыздар сомасы тиісінше 38,980,000 мың теңгені және 94,604,670 мың теңгені құрады.

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының атынан:

Марченко Г.А.
Төраға

2009 жылғы 11 наурыз
Алматы қ., Қазақстан

Шалғымбаева Н. Т.
Бас бухгалтер

2009 жылғы 11 наурыз
Алматы қ., Қазақстан

111 – 165 беттердегі түсініктер осы шоғырландырылған қаржылық есептің ажырамас бөлігі болып табылады.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

2008 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТУЛЕР (егер өзгеше көрсетілмесе, қазақстандық теңгемен)

1 ҰЙЫМ

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі (бұдан әрі – «ҚҰБ») Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің 1993 жылғы 13 сәуірдегі № 2134-ХІІ Қаулысына сәйкес құрылған болатын. Осы Қаулыға сәйкес Қазақ ССР мемлекеттік банкі Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі болып қайта аталды.

ҚҰБ негізгі мақсаты Қазақстан Республикасында баға тұрақтылығын қамтамасыз ету болып табылады. Негізгі мақсатты іске асыру үшін ҚҰБ мынадай міндеттер жүктеледі: мемлекеттің ақша-кредит саясатын әзірлеу және жүргізу; төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету; валюталық реттеуді және валюталық бақылауды жүзеге асыру; қаржы жүйесі тұрақтылығының қамтамасыз етуге ықпал жасау. ҚҰБ ақша базасы мен резервтерін басқару арқылы ақша және кредит саясатын жүзеге асырады, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің және басқа да мемлекеттік басқару органдарының банкі, қаржы консультанты мен агенті ретінде болады.

ҚҰБ-нің бас офисі мына мекен-жай бойынша тіркелген: Алматы қаласы, 050090, Көктем-3 шағын ауданы, 21. 2008 және 2007 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша ҚҰБ-нің Қазақстан Республикасының орналасқан 17 филиалы және 7 еншілес ұйымы бар.

2008 және 2007 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша еншілес ұйымдар (бұдан әрі ҚҰБ және оның еншілес ұйымдары бірге – «Ұлттық Банк») мынадай компанияларды білдіріп, ҚҰБ-нің шоғырландырылған қаржылық есептілігіне шоғырландырылды:

Ұйымның атауы	Құрылған жылы	Негізгі қызметі	Иелену үлесі	
			2008 ж. %	2007 ж. %
Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Қазақстан Теңге Сарайы» РМК	1994	Монеталар шығару	100.00	100.00
«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Қазақстан Банкаралық Есеп айырысу Орталығы» РМК	1996	Электрондық ақша аударымдары	100.00	100.00
«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Банктік Сервис Бюросы» РМК	1996	Бағдарламалық қамтамасыз ету бойынша қызмет көрсету	100.00	100.00
«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ	1999	Жеке тұлғалардың салымдарына кепілдік беру	100.00	100.00
«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Банкнот фабрикасы» РМК	2004	Банкноталар шығару	100.00	100.00
«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің «Q-BRO» резервтік орталығы» АҚ	2007	ҚҰБ АТ жүйесінің үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз ету	100.00	-
«ГНПФ» жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ	1997	Зейнетақы жарналарын жинау және оларды инвестициялау	71.86	57.60
«Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры» АҚ	2003	Сақтандырылған тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету	-	100.00
«Қазақстан актуарлық орталығы» АҚ	2002	Қазақстан Республикасында актуарлық қызметті дамыту	-	100.00

2008 жылғы қазанда «ГНПФ» жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ өзінің жарғылық капиталын 3,125 мың теңге сомасына ұлғайтты, 3,600,399 мың теңге сомасындағы барлық акцияларды Ұлттық Банк сатып алды.

2008 жылғы шілдеде Қазақстан Ұлттық Банк Басқармасы «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандырудың міндетті түрлері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 7 мамырдағы Заңын іске асыру мақсатында «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры» АҚ-ның Ұлттық Банкке тиесілі акцияларын сақтандыру ұйымдарына – Қордың қатысушыларына сату туралы шешім қабылдады. 2008 жылғы қазанда «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры» АҚ-ның барлық акциялары сақтандыру ұйымдарына – Қордың қатысушыларына сатылды.

2008 жылғы шілдеде «Қазақстан актуарлық орталығы» АҚ-ның қызметі тоқтатылды, Әділет департаменті Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіне және «Акционерлік қоғамдар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес мемлекеттік тіркеу туралы куәліктің күшін жойды.

Ұлттық Банк қызметкерлерінің орташа тізімдік саны 2008 және 2007 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін тиісінше 2,489 және 3,405 адамды құрады, ал 2008 және 2007 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қызметкерлердің жалпы саны тиісінше 2,542 және 3,429 адамды құрады.

Қазақстандағы экономикалық жағдайлар

Қазақстандағы экономикалық ахуалды халықаралық рейтингтік агенттіктер бағалады.

2008 жылғы қарашада «Moody's Investors Service халықаралық рейтингтік агенттігі елдің экономикалық икемділігі факторына қатысты орта деңгейді көрсететін Baa2 деңгейіндегі Қазақстанның егемендік рейтингін жариялады. Рейтинг болжамы тұрақты болып қалуда.

2008 жылғы қарашада Fitch Rating's Ltd рейтингтік агенттігі Қазақстанның шетел валютасындағы және қазақстандық валютадағы ұзақ мерзімді рейтингтері теріс болжаммен BBB/BBB+ -тен BBB-/BBB дейін төмендеді.

Standard & Poor's рейтингтік агенттігі Қазақстан Республикасының ұзақ мерзімді тәуелсіз кредиттік рейтингін растады: шетел валютасындағы міндеттемелер бойынша рейтинг — «BBB-» деңгейінде, ұлттық валютадағы міндеттемелер бойынша рейтинг — «BBB» деңгейінде. Сонымен қатар Қазақстан Республикасының шетел валютасындағы және ұлттық валютадағы міндеттемелер бойынша қысқа мерзімді тәуелсіз кредиттік рейтингін — «А-3» деңгейінде растады. Рейтингтер бойынша болжам бұрынғыша «Теріс». Standard & Poor's пікірі бойынша Қазақстан Республикасының Үкіметі банк секторын қайта капиталдандыру және экономиканың өсуін қолдау бойынша бірқатар толық ауқымды шараларды қабылдады.

Standard & Poor's егер, тұтастай алғанда банк секторының экономикалық құлдырау проблемалары ықпалын шектеуге мүмкіндік болса, және ұзақ мерзімді болашақта ел экономикасының өсуі күтілетін болса, сыртқы баланс көрсеткіштерінің айтарлықтай нашарлауын болдырмай, болжамның «Тұрақтыға» қайта қаралуы мүмкін екендігін жорамалдайды.

ҚҰБ қызметі Қазақстандағы бизнес жүргізуге тән экономикалық, саяси және әлеуметтік тәуекелдерге ұшырады. Бұл тәуекелдерге үкімет саясатының, экономикалық жағдайлардың, салық және құқықтық салалардағы өзгерістердің салдарлары, валюталық бағамдардағы ауытқулар және келісім-шарт құқықтарының жүзеге асырылатыны кіреді.

Ұсынылып отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік Ұлттық Банктің қызметіне және қаржылық жағдайына Қазақстан Республикасындағы экономикалық жағдайлардың ықпалына басшылықтың жүргізген бағалауын көрсетеді. Болашақтағы экономикалық жағдайлар басшылықтың бағалауынан өзгеше болуы мүмкін.

Әлемдік қаржы нарықтарының және Қазақстан Республикасы қаржы нарығының құбылмалылығы

Соңғы айларда капитал нарықтары және әлемнің ірі экономикаларының кредиттік нарықтары айтарлықтай құбылмалылықпен сипатталды. Әлемдік бірқатар ірі қаржы мекемелері өздерін банкрот деп жариялады, басқа қаржы мекемелеріне сатылды және/немесе мемлекеттен қаржылай көмек алды. Қазақстан Республикасының Үкіметі ахуалды тұрақтандыру үшін қабылдаған және қабылдауы мүмкін шараларға қарамастан, әлемдік және елдік капитал нарықтарының және кредиттік нарықтардың тұрақсыздығы салдарынан Ұлттық Банктің қарсы әріптестері үшін кредиттеудің қол жетімділігіне және құнына қатысты экономикалық дүдәмалдық орын алады. Экономикалық дүдәмалдық ахуалы жақын болашақта сақталуы мүмкін. Осыған байланысты Ұлттық Банк активтерінің өтелетін құны олардың баланстық құнынан төмен болуы ықтималдығының тәуекелі болады, мұның өзі тиісінше түрде Ұлттық Банк кірістеріне әсер етеді.

2 ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ЖАСАУ ҚАҒИДАТТАРЫ

(а) Бухгалтерлік есептің негізгі қағидаттары

«Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы» Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 30 наурызындағы №2155 Заңына сәйкес Ұлттық Банк есептілікті жасау қағидаттарын дайындайды және оларға Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары («ХҚЕС») негіз болу міндетті.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік Қазақстан Ұлттық Банк Басқармасының 2006 жылғы 26 желтоқсандағы қаулысымен бекітілген қаржылық есептілік саясатына сәйкес дайындалған. Төменде сипатталған белгілі бір модификациялардан өзгелері Ұлттық Банк есептілік саясаты Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі комитет (ХҚЕСК) шығарған Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына және Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарын («ХҚЕС») түсіндірулер жөніндегі комитет (ХҚЕСТК) шығарған Түсіндірулерге негізінде дайындалды:

Алтын нарықтық құн бойынша есепке алынады. Алтынды, сондай-ақ шетел валютасында көрсетілген активтерді және міндеттемелерді нарықтық құн бойынша қайта бағалаудан болған іске асырылмаған кірістер тікелей капитал құрамында көрсетіледі. Қайта бағалаудан болған іске асырылмаған зияндар пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте капиталдың құрамында танылған, бұрын жинақталған, іске асырылмаған кірістерден асып кеткен сома шегінде көрсетіледі.

(б) Ұсыну негізі

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік әділ құны бойынша бағаланатын сату үшін қолда бар алтынды, инвестицияларды, пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдарын және активтерді, сондай-ақ кезең-кезеңімен қайта бағаланатын негізгі құрал-жабдықтарды қоспағанда, есептеу әдісі мен «тарихи құн» қағидатының негізінде дайындалды.

(в) Функционалдық валюта және қаржылық есептілікті ұсыну валютасы

Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы қазақстандық теңге (бұдан әрі - «теңге») болып табылады. Ұлттық Банк басшылығы теңгені функционалдық валюта ретінде айқындады, себебі қазақстандық теңге Банк жүргізетін операциялардың экономикалық маңызын және оның қызметіне әсер ететін жағдайларды барынша жақсы көрсетеді. Қазақстандық теңге сонымен қатар Ұлттық Банктің осы шоғырландырылған қаржылық есептілігінің деректерін ұсыну валютасы да болып табылады.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік, егер өзгеше көрсетілмесе, мың теңгемен беріледі.

3 ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ

(a) Шоғырландыру қағидаттары

(i) Еншілес ұйымдар

Ұлттық Банктің бақылауында болатын ұйымдар еншілес болып табылады. Бақылау Ұлттық Банкте компанияның қаржылық және операциялық саясатына тікелей немесе жанама түрде басқаруға өкілеттігінің болуымен, оның қызметінен пайда алу үшін айқындалады. Еншілес компаниялардың қаржылық есептілігі көрсетілген бақылау нақты белгіленген күннен бастап оның нақты тоқтатылған күніне дейінгі шоғырландырылған қаржылық есептілікті қамтиды.

(ii) Қауымдасқан компаниялар

Қаржылық және операциялық қызметіне Ұлттық Банк айтарлықтай ықпал ететін және еншілес компания және сол сияқты бірлескен қызметтің қатысушысы болып табылмайтын компания қауымдасқан компания болып табылады. Айтарлықтай ықпал ету – бұл инвестициялайтын компанияның қаржылық және операциялық саясаты бойынша шешімдер қабылдауға қатысу мүмкіндігі, бірақ осындай саясатты бақылау немесе бірлесіп бақылау емес.

Қауымдасқан компаниялар қызметінің нәтижелері, активтері және міндеттемелері үлестік қатысу әдісі пайдаланыла отырып осы қаржылық есептілікке енгізілді.

Қауымдасқан компанияларға инвестициялар шоғырландырылған баланста Ұлттық Банктің қауымдасқан компанияның сатып алғаннан кейінгі, салымдардың құнсыздануы шегерілген таза активтеріндегі үлесінің өзгеруі ескеріле отырып, түзетілген құны бойынша есепке алынады. Қауымдасқан компаниялардың Ұлттық Банктің осындай қауымдасқан компаниялардағы үлесінен асатын бөлігіндегі зияндар танылмайды.

Ұлттық Банктің компаниясы Ұлттық Банктің қауымдасқан компаниямен операциялар жүргізген кезде, пайдалар мен зияндар қауымдасқан компанияның капиталындағы Ұлттық Банкке тиесілі үлесінің мөлшерінде алынып тасталады. Зияндар өткізілген активтердің құнсыздануын растауы мүмкін, бұл жағдайда құнсыздану үшін тиісті резерв жасалады.

(iii) Шоғырландыру кезінде алынып тасталатын операциялар

Топ ішіндегі барлық шоттар мен операциялар, сондай-ақ топ ішіндегі операциялардан іске асырылмаған кірістер шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде алынып тасталады. Қауымдасқан және бірлесіп бақыланатын компаниялармен операциялардан түскен іске асырылмаған кірістер компанияға Ұлттық Банктің қатысу үлесі шегінде алынып тасталады. Қауымдасқан компаниялармен операциялардан түскен іске асырылмаған кірістер қауымдасқан компанияларға инвестициялар есебінен алынып тасталады. Іске асырылмаған зияндар да құнсыздану белгілері жоқ көлемде ғана алынып тасталатын жағдайды қоспағанда, іске асырылмаған кірістердегі сияқты алынып тасталады.

(iv) Азшылық үлесі

Азшылық үлесі – бұл еншілес ұйым пайдасының немесе зиянының және таза активтерінің ҚҰБ тікелей немесе еншілес компаниялары арқылы жанама түрле иеленбейтін капиталындағы үлесіне тиетін бөлігі.

Азшылық үлесі шоғырландырылған баланста капитал құрамында азшылық үлесі есепке алынғанға дейін капиталдан бөлек ұсынылады. Ұлттық Банктің кірістері мен шығыстарындағы азшылық үлесі пайда және зиян туралы шоғырландырылған есептілікте, сондай-ақ капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есепте бөлек ашылады.

(б) Алтын және шетел валютасы

(i) Алтын

Тазартылған алтын шоғырландырылған қаржылық есептілікте шоғырландырылған қаржылық есептілік дайындалған күнгі нарықтық құны бойынша көрсетіледі. Нарықтық құн Лондон Қымбат Металдар Нарығы Қауымдастығының (бұдан әрі – «ЛҚМНҚ») таңертеңгі фиксингі негізінде белгіленеді.

(ii) Шетел валютасы

Жекелеген компаниялардың қаржылық есептілігін дайындау кезінде функционалдық валютамен көрсетілген ақшалай активтер мен міндеттемелер баланс жасалған күнгі тиісті спот бағамдар бойынша аударылады. Функционалдық валютадан басқа валютамен көрсетілген мәмілелер мәміле жасалған күнгі айырбастау бағамдары бойынша есепке алынады. Осы мәмілелер нәтижесіндегі пайдалар мен зияндар шетел валютасындағы операциялар бойынша таза пайдаға енгізіледі.

(iii) Алтыннан және шетел валютасынан түскен кірістер мен зияндар

Алтынмен және шетел валютасымен операциялардан іске асырылмаған кірістер мен зияндар пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте ескеріледі. Шетел валютасымен көрсетілген алтынның, сондай-ақ активтер мен міндеттемелердің нарықтық құны бойынша қайта бағалаудан іске асырылмаған кірістер тікелей меншікті капиталдың құрамында көрсетіледі. Қайта бағалаудан іске асырылмаған шығыстар капитал құрамында танылған қайта бағалаудан іске асырылмаған бұрын жинақталған кірістерден асатын сома шегінде пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

Төменде алтынның жыл аяғындағы, Ұлттық Банк қаржылық есептілікті жасау кезінде пайдаланған айырбас бағамдары және бағалары келтірілген:

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Теңге / АҚШ доллары	120.79	120.30
Теңге / Еуро	170.24	177.17
Теңге / Ағылшын фунт стерлингі	174.64	240.14
Теңге / Жапон йенасы	1.34	1.07
АҚШ доллары / Алтын (1 троя унциясы)	865.00	828.50
Теңге / Арнайы қарыз алу құқықтары (СДР)	186.96	189.89

(в) Қаржы активтері мен міндеттемелері

(i) Қаржы құралдарын жіктеу

Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері мен міндеттемелері туынды қаржы құралдары болып табылатын қаржы активтері мен міндеттемелерін білдіреді.

Саудаға арналған, оң әділ құны бар барлық туынды қаржы құралдары шоғырландырылған қаржы есебінде актив ретінде көрсетілген. Саудаға арналған, теріс әділ құны бар барлық туынды қаржы құралдары шоғырландырылған қаржы есебінде міндеттеме ретінде көрсетілген.

Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері мен міндеттемелері бастапқы танылғаннан кейін қайта жіктелмейді.

Несиелер мен дебиторлық берешек белгіленген немесе анықталған төлемдер бар, активтік нарықта бағасы белгіленбейтін туынды емес қаржы активтерін білдіреді. Мынадай жағдайлар ерекшелік болады:

- Ұлттық Банк жедел немесе ең жақын арада сатуға ниет білдіреді;
- бастапқы тану кезінде Ұлттық Банк сату үшін қолда бар санатына айқындайды; не
- Ұлттық Банк бастапқы да жүзеге асырылған барлық инвестицияларды несиенің құнсыздануына өзгеше және сату үшін қолда бар ретінде жіктелуі тиіс себептер бойынша өтей алмайды.

Сату үшін қолда бар қаржы активтер сату үшін қолда бар санатында анықталатын немесе несиелер мен дебиторлық берешектің анықтамасына жатпайтын туынды емес қаржы активтерін, өтеуге дейін ұсталатын инвестицияларды немесе пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтерін білдіреді.

(ii) Қаржы құралдарын шоғырландырылған қаржылық есепте тану

Ұлттық Банк мәні көрсетілген қаржы құралдары болып табылатын шарт бойынша қарым-қатынастарға кіргенде қаржы активтері мен міндеттемелері шоғырландырылған баланста көрсетіледі. Қаржы активтерін стандартты сатып алудың барлық жағдайлары есеп айырысуды жүзеге асыру күнгі шоғырландырылған қаржылық есепте көрсетіледі.

(iii) Қаржы құралдарының құнын бағалау

Қаржы активтері немесе міндеттемелері бастапқыда әділ құн бойынша және пайда немесе шығын, мәмілелер бойынша шығындар арқылы әділ құн бойынша көрсетілмейтін қаржы активі немесе міндеттемесі сатып алынатын немесе шығарылатын қаржы активі немесе міндеттемесіне жатқызылған жағдайда есептеледі.

Туынды қаржы құралдарын қоса алғанда, қаржы активтерін бастапқы танудан кейін мыналарды қоспағанда, сату немесе өзге де шығару нәтижесінде мәмілелер бойынша келтірілуі мүмкін қандай да болмасын шығынды шегерместен олардың әділ құны бойынша бағаланады.

- тиімді пайыздық ставка әдісін пайдалана отырып амортизацияланған құн бойынша бағаланатын кредиттер және дебиторлық берешектер;

- белсенді жұмыс істейтін нарықта нарықтық баға белгілеуі жоқ және әділ құнын жеткілікті дәрежеде сеніммен айқындауға болмайтын үлестік құралдарға инвестициялар. Мұндай құралдар шоғырландырылған қаржылық есепте нақты шығындар бойынша көрсетіледі.

Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы міндеттемелерін және әділ құны бойынша көрсетілген қаржы активін аудару тануды тоқтату критерийлеріне сәйкес келмеген кезде, туындаған қаржы міндеттемелерін қоспағанда, барлық қаржы міндеттемелері амортизацияланған құн бойынша бағаланады. Амортизацияланған құн тиімді пайыздық ставка әдісін пайдалана отырып есептелген өтеуге жататын кірістілікті негізге ала отырып айқындалады. Сыйақылардың және дисконттардың шамасы, сондай-ақ мәмілелер бойынша шығын сомасы тиісті құралдың баланстық құнына кіреді және тиімді пайыздық ставка әдісін пайдалана отырып амортизацияланады.

Егер жалпыға ортақ қол жетімді нарық деректеріне негізделген баға активтің немесе міндеттеменің әділ құнының бастапқы тану сомасына қатысы бойынша ұлғаюды немесе азаюды білдірсе, осындай ұлғаюдан/азаюдан болған пайда немесе зиян тікелей пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте танылады. Бастапқы пайданың немесе бастапқы зиянның шамасы жалпыға ортақ қол жетімді нарықтық деректер ғана пайдаланыла отырып бағаланбаса, онда мұндай пайданың немесе мұндай зиянның шамасы болашақ кезеңдердің кірістері немесе шығыстары құрамында танылады және активтің немесе міндеттеменің шамасы барлық қолданылу мерзімі ішінде таңдап алынған әдіске сәйкес амортизацияланады немесе жалпыға ортақ қол жетімді нарықтық деректер пайда болған сәтте немесе осы активті немесе осы міндеттемені шығару сәтінде танылады.

(iv) Әділ құн бойынша бағалау қазидаты

Қаржы құралдарының әділ құны мәмілелер бойынша қандай да болмасын шегерімсіз есепті күнгі жай-күйі бойынша олардың нарықтық баға белгілеуі негізінде айқындалады. Қаржы құралдарының нарықтық баға белгілеуін алу мүмкін болмаған жағдайда әділ құн баға модельдерін немесе ақша қаражаты ағындарын дисконттау әдісін пайдалана отырып айқындалады.

Ақша қаражаты ағындарын дисконттау әдістерін пайдаланған жағдайда ақша қаражатының болашақтағы болжамды ағындары Ұлттық Банк басшылығының неғұрлым ықтимал болжамы негізінде айқындалады, ал дисконттау ставкасы ретінде осындай талаптармен қаржы құралдары бойынша есепті күнгі жағдай бойынша нарықтық ставка пайдаланылады. Баға модельдері пайдаланылған жағдайда бастапқы деректер есепті күнгі жағдай бойынша нарықтық көрсеткіштер негізінде айқындалады.

Биржада айналыста болмайтын туынды қаржы құралдарының әділ құны нарық талаптарын және мәміле бойынша қарсы әріптестердің кредит қабілеттілігін ескере отырып есепті күнгі жағдай бойынша шартты бұзған кезде Ұлттық Банк алуы немесе төлеуі ықтимал сома ретінде айқындалады.

(v) Кейінгі бағалау кезінде туындайтын пайда және зиян

Қаржы активінің немесе міндеттемесінің әділ құны өзгерген кезде туындайтын пайда немесе шығын мынадай түрде көрсетіледі:

- пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралы бойынша пайда немесе шығын пайда және шығын туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі;

- сату үшін қолда бар қаржы активі бойынша пайда немесе зиян активті тану тоқтатылған сәтке дейін, бұрын капитал құрамында көрсетілген жинақталған пайданы немесе зиянды пайда немесе зиян туралы шоғырландырылған есептің тиісті баптарында бір мезгілде көрсете отырып, капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есепте тікелей капитал құрамында көрсетіледі (шетел валютасындағы қалдықтарды қайта санаудан құнсызданудан және пайда немесе зияннан болған зияндарды қоспағанда). Сату үшін қолда бар қаржы активі бойынша пайыз пайда немесе зиян туралы шоғырландырылған есепте пайда болған кезде көрсетіледі және тиімді пайыздық ставка әдісін пайдалана отырып есептеледі.

Амортизацияланған құн бойынша көрсетілген қаржы активтері немесе міндеттемелері бойынша пайда немесе зиян қаржы активін немесе міндеттемені тану немесе құнсыздану тоқтатылған жағдайда, сондай-ақ тиісті амортизацияны есептеу барысында пайда немесе зиян туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

(vi) Тануды тоқтату

Ұлттық Банк қаржы активін тануды актив бойынша ақша қаражатын алу жөніндегі келісім-шарт талабы тоқтатылған немесе ол қаржы активін меншіктеу құқығынан туындайтын барлық маңызды тәуекелдер мен пайданы өткізген сәтте тоқтатады. Өткізу барысында туындаған немесе сақталған кез келген құқықтар мен міндеттемелер активтер немесе міндеттеме түрінде жеке көрсетіледі. Қаржы міндеттемесін тану ол орындалған жағдайда тоқтатылады.

Ұлттық Банк белгілі бір активтерді тануды өндіру үшін үмітсіз болып танылған активтерге қатысты қалдықтар есептен шығарылған жағдайда тоқтатады.

(vii) Қаржы активтерін және міндеттемелерін өзара есепке алу

Қаржы активі және міндеттемелері өзара есепке алынады және Ұлттық Банктің танылған сомаларды есепке алуды жүзеге асыруға заңды бекітілген құқығы болған және сальдоланған сома бойынша есепке алуға ниеті болған не активтерді іске асыру және бір мезгілде міндеттемені орындау ниеті болған жағдайда шоғырландырылған баланста көрсетіледі. Есептен шығарылған ретінде жіктелетін қаржы активі өткізілген жағдайда Ұлттық Банк осы операцияны өткізілген активті және оған қатысты міндеттемені есептен шығару ретінде танымайды.

(viii) РЕПО және кері РЕПО мәмілелері

Сату туралы келісім шеңберінде және кері сатып алу міндеттемесімен («РЕПО» мәмілесі) сатылған бағалы қағаздар бағалы қағаздар кепілімен қамтамасыз етілген қаржыландыруды тарту бойынша операциялар ретінде көрсетіледі, бұл ретте бағалы қағаздарды шоғырландырылған баланста көрсету жалғасады, ал қарсы әріптестер алдындағы міндеттеме «РЕПО» мәмілелері бойынша кредиторлық берешек» ретінде бапқа енгізіледі. Сату бағасы мен кері сатып алу бағасы арасындағы айырма пайыздық шығысты білдіреді және тиімді пайыздық ставка әдісі пайдаланыла отырып «кері РЕПО» мәмілесін қолдану кезеңіндегі пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

Кері сату міндеттемесімен сатып алу туралы келісімнің шеңберінде сатып алынған бағалы қағаздар («кері РЕПО» мәмілесі) «Кері РЕПО» мәмілесі бойынша дебиторлық берешек» бабы бойынша көрсетіледі. Сатып алу бағасы мен кері сату бағасы арасындағы айырма пайыздық кірісті білдіреді және тиімді пайыздық ставка әдісін пайдалана отырып «кері РЕПО» мәмілесін қолдану кезеңіндегі пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

(ix) Айналыстағы ақша

Айналыстағы ақша олардың номиналдық құны бойынша шоғырландырылған баланста көрсетіледі.

Айналыстағы ақшаны ҚҰБ екінші деңгейдегі банктерге берген кезде міндеттеме ретінде есепке алынады. Резервтік қордағы банкноталар мен монеталар айналыстағы ақша құрамына кіргізілген жоқ.

Банкноталар мен монеталарды айналысқа шығару бойынша шығыстарға күзет, тасымалдау, сақтандыру жөніндегі және басқа шығыстар кіреді. Банкноталар мен монеталарды айналысқа шығару бойынша шығыстар оларды резервтік қорға есептелуіне орай танылады және кезеңіндегі пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте бөлек бапта көрсетіледі.

(x) Кепілдік беру қорларының резервтері

Кепілдік беру қорларының резервтері екінші деңгейдегі банктер және сақтандыру компаниялары – кепілдік беру жүйесіне қатысушылар жүзеге асыратын есептелген міндетті төлемдер мөлшерінде көрсетіледі.

(г) Негізгі құрал-жабдықтар және материалдық емес активтер

Жинақталған амортизация және құнсызданудан болған зиян шегеріле отырып қайта бағаланған құны бойынша есепке алынатын үйлер мен ғимараттарды қоспағанда, негізгі құрал-жабдықтар жинақталған амортизация және құнсызданудан болған зиян шегеріле отырып баланстық құны бойынша есепке алынады.

(i) Қайта бағалау

Ұлттық Банкке тиесілі негізгі құрал-жабдықтар тұрақты негізде қайта бағалануы тиіс. Қайта бағалау кезеңділігі қайта бағалануы тиіс негізгі құрал-жабдықтардың әділ құнының өзгеруіне қатысты. Негізгі құрал-жабдықтар құнының қайта бағалау нәтижесінде өсуі пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген аталған негізгі құрал-жабдықтардың құнын қайта бағалау нәтижесінде бұрынғы азаюдың орны толтырылған жағдайды қоспағанда, капиталдың құрамында тікелей көрсетіледі. Негізгі құрал-жабдықтар құнының қайта бағалау нәтижесінде азаюы капиталдың құрамында тікелей көрсетілген аталған объектілердің құнын қайта бағалау нәтижесінде алдыңғы өсудің орны толтырылған жағдайды қоспағанда, пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі. Бұл ретте қайта бағалау нәтижесі капиталдың құрамында тікелей көрсетіледі.

(ii) Амортизация

Негізгі құрал-жабдықтар бойынша амортизация оларды пайдалы қолданудың болжамды мерзімі ішінде тозуды тепе-тең есептеу әдісі бойынша есептеледі және пайда мен зиян туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі. Банкноталар мен монеталарды шығаруда пайдаланылатын негізгі құрал-жабдықтар бойынша тозу есепті кезеңде банкноталар мен монеталарды шығару бойынша шығыстардың құрамына кіргізіледі. Амортизация объектіні сатып алған күннен бастап, ал шаруашылық тәсілмен тұрғызылған негізгі құрал-жабдықтар объектілері үшін объектінің құрылысы аяқталған және ол пайдалануға дайын болған сәтінен бастап есептеледі. Жер телімдері бойынша амортизация есептелмейді. Негізгі құрал-жабдықтардың әр түрлі объектілерін пайдалы қолданудың мерзімдері төменде келтірілген.

Үйлер және ғимараттар	7 – 40 жыл
Жиһаз және жабдық	3 – 10 жыл
Компьютер жабдығы	5 – 25 жыл
Көлік құралдары	5 – 10 жыл
Материалдық емес активтер	1 – 3 жыл

(д) Активтердің құнсыздануы

(i) Амортизацияланған құны бойынша көрсетілген қаржы активтері

Амортизацияланған құны бойынша көрсетілетін қаржы активтері негізінен банктерге және басқа мекемелерге қойылатын талаптардан, кері РЕПО мәмілелері бойынша дебиторлық берешектерден, өтеуге дейін ұсталатын инвестициялардан және басқа да активтерден тұрады. Ұлттық Банк болуы мүмкін құнсыздануды айқындау мақсатында несиелерді және дебиторлық берешектерді тұрақты түрде бағалайды. Несие және дебиторлық берешек құнсызданады және құнсызданудан болған зиян несиені немесе дебиторлық берешекті бастапқы танудан кейін болған бір немесе бірнеше оқиғалардың нәтижесінде құнсызданудың объективті дәлелдемесі болған кезде ғана және көрсетілген оқиға (немесе оқиғалар) жеткілікті дәрежеде сенімді бағалау мүмкін болатын кредит бойынша ақша қаражатының болжанатын болашақтағы ағынына ықпалы болған жағдайда орын алады.

Қаржы активтері құнсыздануының объективті дәлелдемесіне міндеттемелерді орындамау (дефолт) немесе заемшының төлемдерді кешіктіруі, заемшының шарт бойынша міндеттемелерін немесе шарттың талаптарын бұзуы, кредитті немесе авансты Ұлттық Банк кез келген басқа жағдайда қарамайтын қайта құрылымдау, заемшының немесе эмитенттің ықтимал банкроттық белгілері, бағалы қағаздар үшін белсенді нарықтың жойылуы, активтер тобына жатқызылатын қамтамасыз ету құнының немесе басқа да қадағалау деректерінің азаюы, топқа кіретін заемшылардың төлем қабілетінің нашарлауы немесе көрсетілген топқа кіретін заемшылардың міндеттемелерін орындамауымен (дефолт) түзетілетін экономикалық жағдайлардың өзгеруі кіреді.

Ұлттық Банк бастапқыда құнсызданудың объективті дәлелдемелерінің болуын өз алдына айтарлықтай болып табылатын несиелер және дебиторлық берешек бойынша жеке-жеке және өз алдына айтарлықтай болып табылмайтын несиелер мен берешектер бойынша жеке-жеке немесе ұжымдық түрде бағалайды. Егер Ұлттық Банк жеке-жеке бағаланатын несие немесе дебиторлық берешек бойынша құнсызданудың объективті дәлелдемелерінің жоқ екенін, айтарлықтай немесе айтарлықтай емес екенін айқындаса, кредит ұқсас сипаттағы кредит тәуекелі бар несие және дебиторлық берешектер тобына кіргізіледі және құнсыздану көрсеткішіне ұжымдық бағаланады. Құнсыздануға жеке-жеке бағаланатын, олар бойынша құнсызданудан зиян пайда болатын немесе жалғасатын несие және дебиторлық берешек құнсыздануды ұжымдық бағалауға кіргізілмейді

Несие немесе дебиторлық берешек бойынша құнсызданудан зиян шегудің объективті дәлелдемесі болған жағдайда, зиян сомасы несиенің немесе дебиторлық берешектің баланстық құны мен несие немесе дебиторлық берешек бойынша тиімді пайыздық ставканы пайдаланыла отырып дисконтталған өтелетін кепілдік және қамтамасыз ету құнын қоса алғанда, болашақта болжанатын ақша қаражаты ағымдағы сәтке келтірілген құны арасындағы айырма ретінде өлшенеді. Ақша қаражатының ағыны жасалған шарттардың талаптарына және ағымдағы экономикалық жағдайды көрсететін қолда бар тиісті ақпарат негізінде түзетілген зиян шегудің тарихи тәжірибесіне сәйкес ақша қаражатының болжамды ағынын айқындау үшін негіз болып табылады.

Бірқатар жағдайларда несие немесе дебиторлық берешек бойынша құнсызданудан болған зиян сомасын айқындау үшін қажетті, қолда бар ақпарат шектеулі болуы немесе ағымдағы талаптарға және жағдайларға сәйкес келмеуі мүмкін. Мұндай жағдай заемшы қаржы қиындықтарын бастан кешірген, ал осындай заемшыларға қатысты қол жетерлік ақпарат көлемі шектеулі болған кезде орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда Ұлттық Банк құнсызданудан болған зиян сомасын айқындау үшін өз тәжірибесін және пайымдауларын пайдаланады.

Несиелердің және дебиторлық берешектің құнсыздандырудан болған барлық зиян пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі және егер өтелетін құнның кейіннен өсуі құнсызданудан болған зияндарды танығаннан кейін болған оқиғаға объективті байланысты болуы мүмкін жағдайда ғана қалпына келтіріледі.

Егер несие бойынша берешекті өндіріп алу мүмкін болмаған жағдайда, несие құнсыздандыруға арналған тиісті резервтер есебінен есептен шығарылады. Осындай несиелер (және құнсыздандыруға арналған кез келген тиісті резервтер) Ұлттық Банк басшылығы кредит бойынша берешекті өндіріп алу мүмкін еместігін айқындағаннан және кредит бойынша берешекті өндіріп алу жөніндегі барлық қажетті рәсімдер аяқталғаннан кейін есептен шығарылады.

(ii) Нақты шығындар бойынша көрсетілетін қаржы активтері

Нақты шығындар бойынша көрсетілетін қаржы активтеріне сату үшін қолда бар активтердің құрамына кіргізілген баға белгіленбейтін үлестік құралдар кіреді, олардың әділ құнын жеткілікті дәрежеде сенімді айқындау мүмкін болмағандықтан әділ құны бойынша көрсетілмейді. Осындай инвестициялардың құнсыздануы объективті болған жағдайда құнсызданудан болған зиян инвестициялардың баланстық құны мен осындай қаржы активтері бойынша пайданың нарықтағы ағымдағы нормасын пайдалана отырып дисконтталған ақша қаражатының болашақта болжанатын ағынының ағымдағы сәтке сәйкес келтірілген құны арасындағы айырма ретінде есептеледі.

Көрсетілген инвестициялардың құнсыздандырудан болған барлық зиян пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі және қалпына келтіруге жатпайды.

(iii) Қаржылық емес активтер

Кейінге қалдырылған салықтардан өзге, басқа да қаржылық емес активтер әрбір есептік күнгі жай-күйі бойынша құнсыздану белгілерінің болуына бағаланады. Қаржылық емес активтердің өтелетін құны сату бойынша шығыстарды және пайдаланудан құндылықтарды шегергендегі әділ құнынан неғұрлым үлкен шама болып табылады. Пайдаланудан құндылықтарды айқындау кезінде ақша қаражатының болжанатын болашақ ағындары салық салынғанға дейінгі дисконттау ставкаларын пайдалана отырып ағымдағы кезге сәйкестендірілген олардың құнына дисконтталады, ол ақшаның уақытша құнын ағымдағы нарықтық бағалауды және осы активке тән тәуекелді көрсетеді. Ақша қаражаты ағыны басым болмайтын, басқа активтермен басым болатын белгілі бір дәрежеде ақша қаражатынан тәуелді емес актив үшін өтеу құны актив жатқызылатын ақша қаражаты басым активке немесе активтер тобы бойынша айқындалады. Құнсызданудан болған зиян ақша қаражатынан басым активтің немесе активтер тобының қалпына келтірілген баланстық құны оның өтелетін құнынан артық болған кезде танылады.

Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан болған барлық зиян пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі және өтелетін құнды айқындау кезінде пайдаланылатын бағада өзгерістер болған жағдайда ғана қалпына келтіріледі. Активтің құнсыздануынан болған кез келген зиян, егер құнсызданудан болған зиян шоғырландырылған қаржылық есепте көрсетілмесе, қалыптасуы мүмкін осындай баланстық құннан (амортизация және тозу шегерілгенде) аспайтын мөлшерде қалпына келтіруге жатады.

(e) Салық салу

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ҚҰБ корпоративтік табыс салығын және қосымша құн салығын төлеуден босатылған.

Ұлттық Банктің еншілес және қауымдасқан ұйымдары табыс салығын төлеушілер болып табылады.

(ж) Кірістер мен шығыстарды шоғырландырылған қаржылық есепте тану

Пайыздық кірістер және пайыздық шығыстар пайда және зиян туралы шоғырландырылған есепте есептеу қағидаты бойынша көрсетіледі және тиімді пайыздық ставка әдісі бойынша есептеледі. Пайыздық кірістер мен шығыстарға дисконт немесе сыйлықақы амортизациясы немесе қаржы құралының бастапқы танылған құны және оның өтеу күнгі, тиімді сыйақы ставка әдісі бойынша есептелген құны арасындағы айырма кіреді. Комиссия және басқа кірістер/шығыстар тиісті қызметті көрсету/алу күні танылады.

(з) Зейнетақымен қамсыздандыру

Ұлттық Банктің Қазақстан Республикасының зейнетақы жүйесінен басқа зейнетақымен қамтамасыз ету жүйесі жоқ. Ұлттық Банк қызметкерлердің зейнетақы жарналарын заңнамада белгіленген мерзімде жинақтаушы зейнетақы қорына аударады. Ұлттық Банк жарналарды аударғаннан кейін төлем бойынша қандай да болмасын міндеттеме атқармайды. Қызметкер зейнетке шыққан кезде барлық төлемдерді зейнетақы қорлары жүзеге асырады.

(и) Ақша қаражаты және олардың баламалары

Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есепті дайындау мақсаты үшін ақша қаражатына және олардың баламаларына Ностро шоттарындағы ақша, мерзімдік депозиттер, өтеу мерзімі үш айға дейінгі депозиттер, кассадағы ақша кіреді.

(к) Фидуциарлық қызмет

Ұлттық Банк өз клиенттеріне мүлікті сенімгерлік басқару бойынша қызмет көрсетеді. Ұлттық Банк сондай-ақ депо шоттары бойынша бағалы қағаздармен операциялар жүргізуді қамтамасыз ете отырып, өз клиенттеріне депозитарий қызметін көрсетеді. Фидуциарлық қызмет шеңберінде алынған активтер және қабылданған міндеттемелер Ұлттық Банктің қаржылық есептілігіне енгізілмейді. Ұлттық Банк фидуциарлық қызметпен байланысты операциялық тәуекелдер қабылдайды, дегенмен осы операциялар бойынша кредиттік және нарықтық тәуекелдерді Ұлттық Банктің клиенттері көтереді.

(л) Басшылықтың айтарлықтай бағалау салалары және бағалардың айқын еместігінің көздері

Ұлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындау басшылықтан есептілікте ұсынылған, есепті күнгі активтер мен міндеттемелердің сомаларына, сондай-ақ аяқталған кезең ішіндегі кірістер мен шығыстардың сомаларына әсер ететін бағалаулар жүргізуді талап етеді. Басшылық өзінің пайымдаулары мен бағалауларын жүйелі бағалап отырады. Басшылық өзінің бағалаулары мен пайымдауларын тарихи тәжірибеге және осы жағдайлардағы тиімді деп саналатын әр түрлі факторларға негіздейді. Нақты нәтижелердің әр түрлі жол берілген көрсеткіштер мен талаптар болған кезде осы бағалаулардан айырмашылығы болуы мүмкін.

(м) Жаңа және өзгерген стандарттарды қолдану

Ұлттық Банк ағымдағы жылы оның операцияларына қатысты және 2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын кезеңдер үшін есептілікті жасау кезінде күшіне енгізілген, ХҚЕСК және ХҚЕСТК бекіткен барлық жаңа және өзгерген стандарттар мен түсіндірмелерді қолданды. Жаңа және өзгерген стандарттар мен түсіндірмелерді қабылдау Ұлттық Банктің ағымдағы және өткен жылдардың деректерін көрсету үшін пайдаланылған есеп саясатына өзгерістер енгізуге әкеп соққан жоқ.

1-«Капитал туралы ақпаратты ашу» («1-ХБЕС») Халықаралық бухгалтерлік есеп стандартына (бұдан әрі – «ХБЕС») түзетулер – ХБЕСК 2008 жылғы 18 тамызда 1-ХБЕС-ке түзетулерді шығарды, ол капиталды басқаруға қатысты ұйымдардың мақсаттарына, саясатына және үдерістеріне қатысты белгілі бір ақпаратты ашуды талап етеді. Қосымша ақпарат ағымдағы және салыстырмалы кезеңдер үшін шоғырландырылған қаржылық есептілікте өзгертілген 1-ХБЕС талаптарына сәйкес ашылады.

«Қаржы активтерін қайта жіктеу» деп аталған 39-«Қаржы құралдары: Тану және бағалау» ХБЕС-ке және 7-«Қаржы құралдары: Ашу» ХБЕС-ке түзетулер – ХБЕСК 2008 жылғы 13 қазанда 39-ХБЕС-ке және 7-ХБЕС-ке түзетуді шығарды, осы түзету пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатындар санатынан туынды емес қаржы активтерін (пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланып, қаржы активтері ретінде бастапқы тану кезінде анықталатындарды қоспағанда) белгілі бір қайта жіктеуге жол береді, сондай-ақ жекелеген жағдайларда қаржы активтерін сату үшін қолда бар санатынан несиелер мен дебиторлық берешек санатына қайта жіктеуге мүмкіндік береді. 7-ХБЕС-ке түзету, егер ұйым 39-ХБЕС-ке түзетуге сәйкес қайта жіктеу жүргізсе, қаржылық есептіліктегі ашып көрсетуге қосымша талаптарды ұйғарады. Түзетулер 2008 жылғы 13 қазаннан бастап қолданылады және жекелеген жағдайларда 2008 жылғы 1 шілдеден бастап ретроспективті түрде қолданылуы мүмкін. Ұлттық Банк 39-ХБЕС-ке және 7-ХБЕС-ке түзетулерді ретроспективті түрде қолданбауға шешім қабылдады.

(н) Күшіне енгізілмеген жаңа стандарттар мен түсіндірмелер

Бірқатар жаңа стандарттар, стандарттарға толықтырулар және түсіндірмелер 2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қолданысқа әлі енгізілген жоқ және осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылған жоқ. Көрсетілген жаңа ендірулердің ішінде төмендегі стандарттар мен түзетулер Ұлттық Банктің қаржы-шаруашылық қызметке әлуатті ықпал етуі мүмкін. Ұлттық Банк көрсетілген стандарттар мен түзетулерді олар қолданысқа енгізілген сәттен бастап қолдануды жоспарлап отыр.

2009 жылдың 1 қаңтарынан немесе кешірек басталатын жылдық есепті кезеңдер үшін қолданысқа енетін 1-«Қаржылық есептілік ұсыну» ХБЕС Халықаралық қаржылық есептілік стандарты (редакциямен) Ұлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық есептілікте меншікті капиталдағы меншікті капитал иеленушілермен операциялар нәтижесінде туындайтыннан өзгеше өзгерістерді, капиталдағы басқа да өзгерістерді қалай көрсетуі тиіс екендігін айқындайды және шоғырландырылған қаржылық есептілікте ақпарат ұсынуға қатысты басқа да талаптарды енгізеді

2009 жылдың 1 қаңтарынан немесе кешірек басталатын жылдық есепті кезеңдер үшін қолданысқа енетін 27-«Шоғырландырылған және жекелеген қаржылық есептілік» ХБЕС Халықаралық қаржылық есептілік стандарты (редакциямен) еншілес, бірлесіп бақыланатын және қауымдасқан кәсіпорындарға инвестициялар үшін өзіндік құн бойынша есепке алу әдісі ұғымын жекелеген қаржылық есептілікте болдырмайды және осындай өзгеріске байланысты тиісті ережені айқындайды.

3-«Компаниялар бірлестігі» ХҚЕС – ХБЕСК 2008 жылғы 10 қаңтарда 3-«Компаниялар бірлестігі» ХҚЕС-ке өзгерісті шығарды, осы өзгеріс шартты сыйақыны, қадам бойынша сатып алуды, материалдық емес активтерді қоса алғанда компаниялар бірлестігінің есеп жүргізу тәртібінің кейбір элементтерін түсіндіреді және ауыстырады және осы стандартты қолдану аясын кеңейтеді. 3-ХҚЕС-ке түзету 2009 жылғы 1 қаңтардан басталатын кезеңдер үшін қолданылады.

4 ЖІКТЕУДІ ӨЗГЕРТУ

Жіктеуді 2008 жылғы 31 желтоқсанға және 2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын жыл үшін есепті ұсыну нысанына сәйкес келтіру үшін ол 2007 жылғы 31 желтоқсанға және 2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептілікте өзгертілді. Ағымдағы кезеңді көрсету Ұлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық жағдайын жақсы көрсетуді қамтамасыз етеді.

Осы қайта жіктеулерге материалдық емес активтерді қайта жіктеу кіреді. Осы қайта жіктеулер мәні бойынша шамалы және Ұлттық Банктің қаржылық нәтижесіне ықпалы жоқ.

	Сомасы, 2007 жылғы 31 желтоқсандағы алдыңғы есепке сәйкес	Сомасы, 2007 жылғы 31 желтоқсандағы ағымдағы есепке сәйкес
Материалдық емес активтерді қайта жіктеу		
Негізгі құрал-жабдықтар және материалдық емес активтер	25,143,513	-
Негізгі құрал-жабдықтар	-	24,178,608
Материалдық емес активтер	-	964,905

5 АҚША ҚАРАЖАТЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ БАЛАМАЛАРЫ

Есепті жылдық аяғындағы жағдай бойынша ақша қаражатының қозғалысы туралы есепте көрсетілген ақша қаражаты және оның баламалары мынадай болды:

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Шетелдік банктердегі Ностро шоттар	765,189,490	639,804,246
Шетелдік банктердегі өтеу мерзімі үш айдан аз депозиттер	19,296,041	83,274,960
Кассадағы шетел валютасындағы ақша қаражаты	11,206,351	20,435,781
Қазақстан банктеріндегі Ностро шоттар	284,383	2,445,177
Қазақстан банктеріндегі өтеу мерзімі үш айдан аз депозиттер	15,810,625	809,247
	<u>811,786,890</u>	<u>746,769,411</u>

6 АЛТЫН

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Шетел банктеріндегі депозиттердегі алтын	172,404,122	149,762,144
ҚҰБ қоймасындағы құймадағы алтын	69,347,099	66,161,642
	<u>241,751,221</u>	<u>215,923,786</u>

7 БАНКТЕРГЕ ЖӘНЕ БАСҚА ДА МЕКЕМЕЛЕРГЕ ТАЛАПТАР

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Шетелдік банктерге және басқа да мекемелерге талаптар		
Ностро шоттар		
ЭЫДҰ құрамына кіретін елдердің банктері	764,628,208	639,293,563
Басқа да шетелдік банктер	561,282	510,683
Сыртқы басқарудағы активтер		
ЭЫДҰ құрамына кіретін елдердің банктері	-	23,275,082
Салымдар		
ЭЫДҰ құрамына кіретін елдердің банктері	19,296,041	83,274,960
Шетел валютасындағы операциялар бойынша талаптар		
ЭЫДҰ құрамына кіретін елдердің банктері	960,934	1,893,059
Халықаралық валюта қорындағы шоттар	68,539,304	165,664
Шетелдік банктерге және басқа да мекемелерге талаптардың жиынтығы	<u>853,985,769</u>	<u>748,413,011</u>
Қазақстан банктеріне және басқа да мекемелерге талаптар		
Ностро шоттар		
Қазақстанның 10 ірі банкі	98,877	2,349,160
Қазақстанның басқа да банктері	185,505	96,017
Салымдар		
Қазақстанның 10 ірі банкі	15,810,625	705,671
Қазақстанның басқа да банктері	-	103,576
Заемдар		
Қазақстанның 10 ірі банкі	9,594,671	72,787,538
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігіне талаптар	1,561,882	2,672,143
Қазақстан банктеріне және сақтандыру компанияларына талаптар	889,738	1,162,484
Қазақстан банктеріне және басқа да мекемелерге талаптардың жиынтығы	<u>28,141,298</u>	<u>79,876,589</u>
	<u>882,127,067</u>	<u>828,289,600</u>

(а) Банктердің және басқа мекемелердің шоттары мен депозиттерін шоғырландыру

2008 жылғы 31 желтоқсандағы және 2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің тиісінше бір және екі контрагенті – банктері және басқа мекемелері болды, олардың әрқайсының үлесіне банктердің және басқа мекемелердің шоттары мен депозиттері бойынша қалдықтардың жалпы көлемінің 10% астамы келді. Көрсетілген шоттар мен депозиттер бойынша қалдықтардың жиынтық көлемі 2008 және 2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша тиісінше 653,956,879 мың теңге және 616,712,738 мың теңге болды.

(б) Құнсыздануға арналған резервті талдау

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Жыл басында	-	-
Өткен жылдары есептен шығарылған резервті қалпына келтіру	-	5,648
Резервті жыл ішінде өтеу	-	(5,648)
Жыл аяғында	<u>-</u>	<u>-</u>

8 ПАЙДА НЕМЕСЕ ЗИЯН АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ МЕН МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ

(а) Туынды қаржы құралдары

Төменде 2007 және 2008 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұсталатын туынды қаржы құралдарының әділ құны туралы ақпарат ұсынылды:

	2008 жылғы 31 желтоқсан			2007 жылғы 31 желтоқсан		
	Келісілген/ шартты сомасы	Әділ құны		Келісілген/ шартты сомасы	Әділ құны	
		Активтер	Міндетте- мелер		Активтер	Міндетте- мелер
<i>Шетел валютасындағы туынды қаржы құралдары</i>						
- «своп» операциялары	331,246,597	9,635,926	(3,180,152)	56,788,576	94,048	
- «форвард» операциялары	156,544,286	548	(75,863)	-		
- «фьючерс» операциялары	183,175	101,230	(101,230)	-		
	<u>487,974,058</u>	<u>9,737,704</u>	<u>(3,357,245)</u>	<u>56,788,576</u>	<u>94,048</u>	

2007 және 2008 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің шетел валютасымен мерзімді мәмілелер және «своп» операциялары берешегінің келісілген сомалары, қалған өтеу мерзімдері және орташа алынған келісілген валюта бағамдары негізгі валюталар бойынша төмендегі кестеде келтірілді:

	Келісілген/ шартты сомасы	2008 жылғы 31 желтоқсан		
		Мәмілелердің орташа алынған валюта бағамы	Әділ құны	
			Активтер	Міндеттемелер
«Своп» операциялары				
Жапон йенасына теңге сатып алу				
Үш айдан аз мерзімге	17,004,8	1.344	-	-
АҚШ долларына теңге сатып алу				
Үш айдан аз мерзімге	110,761,0	121.023	-	(47,436)
Еуроға теңге сатып алу				
Үш айдан аз мерзімге	507,878	169.293	-	(4,080)
АҚШ долларына еуро сатып алу				
Үш айдан аз мерзімге	12,819,0	1.425	-	(142,289)
Еуроға АҚШ долларын сатып алу				
Үш айдан аз мерзімге	12,960,3	1.425	142,302	-
Жапон йенасына АҚШ долларын сатып алу				
Үш айдан аз мерзімге	97,291,8	90.386	-	(260,903)
Оңтүстік Корея вонына теңге сатып алу				
Үш айдан астам мерзімге	76,234,0	10.211	9,215,340	(2,700,34)
Еуроға ағылшын фунтын сатып алу				
Үш айдан аз мерзімге	3,667,4	0.968	-	(24,639)
«СВОП» операциялары бойынша есептелген сыйақы				
			278,284	(455)
			<u>9,635,926</u>	<u>(3,180,14)</u>
«Форвард» операциялары				
Ағылшын фунтына АҚШ долларын сатып алу				
Үш айдан аз мерзімге	2,095,8	1.446	548	-
АҚШ долларына теңге сатып алу				
Үш айдан астам мерзімге	57,712,0	144.280	-	-
Теңгеге АҚШ долларын сатып алу				
Үш айдан астам мерзімге	48,316,0	144.280	-	-
Теңгеге АҚШ долларын сатып алу				
Үш айдан астам мерзімге	48,316,0	167.110	-	(72,496)
АҚШ долларына алтын сатып алу				
Үш айдан аз мерзімге	104,483	837.500	-	(3,367)
			<u>548</u>	<u>(75,863)</u>
«Фьючерс» операциялары				
Еуроға көрсетілген бағалы қағаздарды сатып алуға келісім-шарт				
Үш айдан астам мерзімге	183,175	107.120	101,230	(101,230)
			<u>101,230</u>	<u>(101,230)</u>
			<u>9,737,704</u>	<u>(3,357,24)</u>
2007 жылғы 31 желтоқсан				
	Келісілген/ шартты сомасы	Мәмілелердің орташа алынған валюта бағамы	Активтер	Міндеттеме-лер
«Своп» операциялары				
АҚШ долларына теңге сатып алу				
Үш айдан аз мерзімге	56,788,5	120.910	94,048	-
			<u>94,048</u>	<u>-</u>

9 КЕРІ РЕПО МӘМІЛЕЛЕРІ БОЙЫНША ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
ЭБДҰ құрамына кіретін елдердің банктері	276,299,545	167,933,720
Басқа да Қазақстандық банктер	119,702,645	4,003,617
	<u>396,002,190</u>	<u>171,937,337</u>

(а) Қамтамасыз ету

2007 және 2008 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кері РЕПО мәмілелері бойынша дебиторлық берешек мынадай бағалы қағаздармен қамтамасыз етілді:

	2008 жылғы 31 желтоқсан Әділ құны	2007 жылғы 31 желтоқсан Әділ құны
ЭБДҰ құрамына кіретін елдердің банктері		
АҚШ Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	272,059,1	168,165,0
Жапония Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	4,099,2	
	<u>276,158,4</u>	<u>168,165,0</u>
қазақстандық өзге банктер		
ҚРҰБ ноталары	44,056,4	
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің облигациялары	41,823,5	4,206,0
Басқа банктердің корпоративтік бағалы қағаздары	13,483,7	-
	<u>99,363,8</u>	<u>4,206,037</u>
	<u>375,522,2</u>	<u>172,371,121</u>

10 САТУ ҮШІН ҚОЛДА БАР ИНВЕСТИЦИЯЛАР

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
<i>Листингке кіретін борыштық құралдар</i>		
Шетел эмитенттеріндегі инвестициялар		
АҚШ Үкіметінің қазынашылық міндеттемелері	431,935,140	347,969,052
Франция Үкіметінің облигациялары	124,957,049	-
Халықаралық қаржы ұйымдарының және халықаралық мемлекеттік қаржы ұйымдарының борыштық бағалы қағаздары	90,162,687	223,865,276
Жапония Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	80,694,473	66,076,051
Ұлыбритания Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	60,619,761	58,798,608
Германия Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	59,517,700	40,652,239
Корея Үкіметінің Мемлекеттік облигациялары	51,399,163	-
Франция Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	34,435,003	20,731,400
Италия Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	32,393,067	33,673,808
Австралия Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	30,306,422	22,927,892
Нидерланд Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	13,648,175	16,236,162
Испания Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	10,361,956	13,792,942
Бельгия Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	9,308,844	9,386,600
Греция Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	8,649,745	25,545,458
Португалия Үкіметінің Қазынашылық міндеттемелері	2,794,135	8,997,836
Өзгелері	39,621,459	60,330,530
	<u>1,080,804,7</u>	<u>948,983,854</u>
Шетелдік эмитенттеріндегі инвестициялардың барлығы		

Қазақстан эмитенттеріндегі инвестициялар		
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің облигациялары	95,354,34	22,692,37
«Қазақстан ипотекалық компаниясы» АҚ-ның облигациялары	<u>966,813</u>	<u>1,085,54</u>
Қазақстан эмитенттері инвестицияларының барлығы	<u>96,321,16</u>	<u>23,777,91</u>
Листингке кірмейтін үлестік құралдар		
«Қазақстанның ипокеталық құралдарға кепілдік беру қоры» АҚ	500,000	500,000
«Қазақстанның қор биржасы» АҚ	<u>2,200</u>	<u>22,003</u>
Листингке кірмейтін үлестік құралдардың жиынтығы	<u>502,200</u>	<u>522,003</u>
	<u><u>1,177,628,14</u></u>	<u><u>973,283,77</u></u>

2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша халықаралық қаржы ұйымдарының және халықаралық мемлекеттік қаржы ұйымдарының борыштық бағалы қағаздары Франция, Италия мемлекеттік Агенттіктері және Даму Кредиттік ұйымы (2007 жылғы 31 желтоқсан: Еуропа Инвестициялық Банкі, Халықаралық Қайта құру және Даму Банкі, Федералдық ипотекалық қарызға алу банкі, Федералдық Ұлттық Ипотекалық қауымдастығы, сондай-ақ Франция, Австралия, Италия мемлекеттік Агенттіктері) шығарған бағалы қағаздарды білдіреді.

2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шетелдік эмитенттердің өзге инвестициялары Францияның (2007 жылғы 31 желтоқсан: Германияның, Нидерландының, Австралияның, Жапонияның) резиденттері болып табылатын компаниялары шығарған корпоративтік бағалы қағаздарды білдіреді.

2007 және 2008 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша «Қазақстанның ипотекалық кредиттерге кепілдік беру қоры» АҚ-ның және «Қазақстан қор биржасы» АҚ-ның жай акциялары белгілен болып табылмады және өз құны бойынша ескерілді Ұлттық Банк 2008 жылғы маусымда «Қазақстан қор биржасы» АҚ-ның жай акцияларын 19,803 мың теңге сомаға сатты.

11 ӨТЕУГЕ ДЕЙІН ҰСТАЛАТЫН ИНВЕСТИЦИЯЛАР

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Қазақстан эмитенттерінің инвестициялары		
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің облигациялары	<u>921,272</u>	<u>-</u>
	<u><u>921,272</u></u>	<u><u>-</u></u>

2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Мемлекеттік жинақтаушы зейнетақы қоры» ЖЗҚ» АҚ-ның еншілес ұйымында өтеуге дейін ұсталатын инвестициялар болды, олар өтеу мерзімі 2009 және 2010 жылдар болатын 291,811 мың теңге сомаға МЕККАМ -12, 229,461 мың теңге сомаға МЕОКАМ- 24 және 400,000 мың теңге сомаға МЕОКАМ – 48 құралған.

12 ҚАУЫМДАС КОМПАНИЯЛАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР

2007 және 2008 жылғы 31 желтоқсанда Ұлттық Банктің қауымдас компанияларда мынадай инвестициялары болды, олар үлестік қатысу әдісі бойынша есептелген:

Компаниялардың атауы	Заңды тұлғалардың тіркелген елі	Негізгі қызметі	Бақыланатын үлес %		2008 жылғы 31 желтоқсан Баланстық құны	2007 жылғы 31 желтоқсан Баланстық құны
			2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан		
«Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ	Қазақстан Республикасы	Бағалы қағаздармен операциялар	49.79%	49.79%	402,024	341,231
«Қазақстан Республикасы Үкіметі мен Ұлттық Банкінің жанындағы Ұлттық Талдамалық орталық» АҚ	Қазақстан Республикасы	Зерттеу жүргізу, консультациялық қызмет	37.74%	50.00%	930,424	989,087
					<u>1,332,448</u>	<u>1,330,318</u>

Қазақстан Республикасы Үкіметінің «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ұлттық Банкінің жанындағы Ұлттық Талдамалық орталық» акционерлік қоғамын құру туралы» 2007 жылғы 3 қыркүйектегі № 762 қаулысына сәйкес 2007 жылғы қыркүйекте ҚҰБ «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ұлттық Банкінің жанындағы Ұлттық Талдамалық орталық» АҚ құрып, оның жарғылық капиталына 1,000,000 мың теңге енгізді

Төменде қауымдас компанияларға қатысты жинақталған қаржылық ақпарат келтірілген:

	2008 жылғы 31 желтоқсан			2007 жылғы 31 желтоқсан		
	«Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ	«Қазақстан Республикасы Үкіметі мен Ұлттық Банкінің жанындағы Ұлттық Талдамалық орталық» АҚ	Жиынтығы	«Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ	«Қазақстан Республикасы Үкіметі мен Ұлттық Банкінің жанындағы Ұлттық Талдамалық орталық» АҚ	Жиынтығы
Активтер	<u>828,376</u>	<u>2,526,014</u>	<u>3,354,390</u>	<u>698,450</u>	<u>979,932</u>	<u>1,678,382</u>
Міндеттемелер	<u>21,004</u>	<u>60,390</u>	<u>81,394</u>	<u>13,167</u>	<u>1,758</u>	<u>14,925</u>
Капиталдың барлығы	<u>807,372</u>	<u>2,465,624</u>	<u>3,272,996</u>	<u>685,283</u>	<u>978,174</u>	<u>1,663,457</u>
Жалпы кіріс	<u>299,507</u>	<u>143,350</u>	<u>442,857</u>	<u>353,171</u>	<u>-</u>	<u>353,171</u>
1 қаңтардағы бөлінбеген пайда	604,053	(21,890)	582,163	388,336	-	388,336
Бір жылдағы таза пайда	124,719	(116,153)	8,566	218,348	(21,825)	196,523
31 желтоқсанға бөлінбеген пайда	<u>728,772</u>	<u>(138,043)</u>	<u>590,729</u>	<u>606,684</u>	<u>(21,825)</u>	<u>584,859</u>

13 НЕГІЗГІ ҚҰРАЛ-ЖАБДЫҚТАР

	Жер, үйлер және ғимараттар	Жиһаз және жабдық	Компьютер жабдығы	Көлік құралдары	Аяқталмаған құрылыс / орнатылмаған жабдық	Жиынтығы
Нақты шығын/Қайта бағаланған құны						
2008 жылғы 1 қаңтар	19,171,50	7,720,47	2,120,04	736,027	312,505	30,060,54
Түсімдер	199,389	2,316,85	696,863	12,964	724,480	3,950,55
Қайта бағалау	746,053	77,651	755	7,167	-	831,626
Шығынға жазу	(156,638)	(378,066)	(268,251)	(177)	(20,832)	(823,964)
Аударымдар	2,651	178,780	53,207	254,616	(489,254)	-
2008 жылғы 31 желтоқсан	<u>19,962,95</u>	<u>9,915,69</u>	<u>2,602,61</u>	<u>1,010,59</u>	<u>526,899</u>	<u>34,018,76</u>
Амортизация						
2008 жылғы 1 қаңтар	401,345	3,529,48	1,480,68	470,419	-	5,881,94
Есептелген амортизация	1,042,63	770,590	219,704	98,121	-	2,131,04
Қайта бағалау	115,794	(6,630)	(556)	1,661	-	110,269
Шығынға жазу	(150,470)	(278,477)	(265,231)	(177)	-	(694,355)
2008 жылғы 31 желтоқсан	<u>1,409,30</u>	<u>4,014,97</u>	<u>1,434,60</u>	<u>570,024</u>	<u>-</u>	<u>7,428,90</u>
Баланстық құны						
2008 жылғы 31 желтоқсан	<u>18,553,65</u>	<u>5,900,72</u>	<u>1,168,01</u>	<u>440,573</u>	<u>526,899</u>	<u>26,589,85</u>
2007 жылғы 31 желтоқсан	<u>18,770,15</u>	<u>4,190,98</u>	<u>639,356</u>	<u>265,608</u>	<u>312,505</u>	<u>24,178,60</u>

	Жер, үйлер және ғимараттар	Жиһаз және жабдық	Компьютер жабдығы	Көлік құралдары	Аяқталмаған құрылыс / орнатылмаған жабдық	Жиынтығы
Нақты шығындар/ қайта бағаланған құны						
2007 жылғы 1 қаңтар	8,775,494	7,177,163	2,062,837	731,675	89,744	18,836,913
Түсімдер	176,630	810,102	181,410	9,106	493,168	1,670,416
Қайта бағалау	11,978,958	-	-	-	-	11,978,958
Шығынға жазу	(1,759,581)	(273,732)	(210,644)	(4,754)	(177,027)	(2,425,738)
Аударымдар	-	6,939	86,441	-	(93,380)	-
2007 жылғы 31 желтоқсан	<u>19,171,501</u>	<u>7,720,472</u>	<u>2,120,044</u>	<u>736,027</u>	<u>312,505</u>	<u>30,060,549</u>
Амортизация						
2007 жылғы 1 қаңтар	1,790,884	2,972,330	1,362,101	358,654	-	6,483,969
Есептелген амортизация	359,485	714,706	261,619	115,256	-	1,451,066
Шығынға жазу	(1,749,024)	(157,547)	(143,032)	(3,491)	-	(2,053,094)
2007 жылғы 31 желтоқсан	<u>401,345</u>	<u>3,529,489</u>	<u>1,480,688</u>	<u>470,419</u>	<u>-</u>	<u>5,881,941</u>
Баланстық құны						
2007 жылғы 31 желтоқсан	<u><u>18,770,156</u></u>	<u><u>4,190,983</u></u>	<u><u>639,356</u></u>	<u><u>265,608</u></u>	<u><u>312,505</u></u>	<u><u>24,178,608</u></u>
2006 жылғы 31 желтоқсан	<u><u>6,984,610</u></u>	<u><u>4,204,833</u></u>	<u><u>700,736</u></u>	<u><u>373,021</u></u>	<u><u>89,744</u></u>	<u><u>12,352,944</u></u>

Активтердің құнын қайта бағалау

2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша үйлер мен ғимараттардың құны «KBS Advisors Компаниясы» ЖШС жүргізген тәуелсіз бағалау нәтижесі негізінде қайта бағаланды.

Нарықтық әдіс активтерді қайта бағалау үшін негіз болды. Шығындық әдіс нарықтық әдісті пайдалану нәтижелерінің негізділік дәрежесін бағалау үшін қолданылды. Нарықтық әдіс ұқсас үйлерді және ғимараттарды салыстырмалы сату нәтижелерін талдауға негізделді.

Егер үйлердің құнын қайта бағалау болмағанда, олардың баланстық құны 2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 4,621,000 мың теңгені құрар еді.

14 МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР

	2008 жыл	2007 жыл
Нақты шығындар		
Жылдың басындағы	2,247,964	2,241,006
Түсімдер	972,178	466,486
Шығынға жазу	<u>(211,406)</u>	<u>(459,528)</u>
Жылдың аяғындағы	<u>3,008,736</u>	<u>2,247,964</u>
Амортизация		
Жылдың басындағы	1,283,059	1,292,558
Есептелген амортизация	382,257	368,776
Шығынға жазу	<u>(207,998)</u>	<u>(378,275)</u>
Жылдың аяғындағы	<u>1,457,318</u>	<u>1,283,059</u>
Жылдың аяғындағы баланстық құны	<u><u>1,551,418</u></u>	<u><u>964,905</u></u>

Материалдық емес активтер негізінен бағдарламалық қамтамасыз етуден тұрады.

15 МЕРЗІМІ КЕЙІНГЕ ҚАЛДЫРЫЛҒАН САЛЫҚ АКТИВТЕР МЕН МІНДЕТТЕМЕЛЕР

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ҚҰБ корпоративтік табыс салығын төлеуден босатылған, алайда ҚҰБ еншілес ұйымдары корпоративтік табыс салығының төлеушілері болып табылады.

Еншілес ұйымдардың қаржылық есептілік мақсатындағы активтері мен міндеттемелерінің баланстық құны мен салық мақсатында пайдаланылатын сомалардың арасындағы уақыт айырмашылықтары 2007 және 2008 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша таза мерзімі кейінге қалдырылған салық міндеттемелерінің туындауына әкеледі. Мерзімі кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген. Көрсетілген болашақтағы салық жеңілдіктері оларды алуға байланысты айқындылықтың болмауы салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілмеген.

Осындай аяқталу мерзімі жоқ уақыт айырмашылықтары жинақталған құны бойынша төменде берілген, оларға қатысты салықтардың ықпалы бар:

	Активтер		Міндеттемелер	
	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Негізгі құрал-жабдықтар	-	-	786,699	450,917
Материалдық емес активтер	(17,508)	(21,014)	-	-
Өзге міндеттемелер	<u>(42,306)</u>	<u>(32,904)</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Мерзімі кейінге қалдырылған салықтық (активтер)/міндеттемелердің жиынтығы	<u><u>(59,814)</u></u>	<u><u>(53,918)</u></u>	<u><u>786,699</u></u>	<u><u>450,917</u></u>

Жоғарыда келтірілген 2007 және 2008 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы салық төлеу бойынша шығыстардың және бухгалтерлік есеп бойынша пайданың арасындағы арақатысын талдау кезінде пайдаланылатын салықтық ставка салық заңнамасына сәйкес салық салу пайдасы бойынша Қазақстан Республикасында заңды тұлғалар төлейтін 30 %-ды құрайды. 2009 жылғы 1 қаңтардан бастап Үкімет 2009 жылы белгіленген ставка 30 %-дан 20 %-ға, және 2010 жылғы 1 қаңтардан басталатын және одан кейінгі кезеңдер үшін 17.5%-ға өзгеруін қабылдады.

Жоғарыда аталған уақыт айырмашылығын пайдалану мерзімі қолданыстағы салық заңнамасымен шектелмейді.

Уақыт айырмашылығының қозғалысы

	2007 жылғы 31 желтоқсан	Шығыстармен танылғаны	2008 жылғы 31 желтоқсан
Негізгі құрал-жабдықтар	450,917	335,782	786,699
Материалдық емес активтер	(21,014)	3,506	(17,508)
Өзге де міндеттемелер	(32,904)	(9,402)	(42,306)
	<u>396,999</u>	<u>329,886</u>	<u>726,885</u>
	2006 жылғы 31 желтоқсан	Шығыстармен танылғаны	2007 жылғы 31 желтоқсан
Негізгі құрал-жабдықтар	318,967	131,950	450,917
Материалдық емес активтер	9,320	(30,334)	(21,014)
Өзге де міндеттемелер	(15,484)	(17,420)	(32,904)
	<u>312,803</u>	<u>84,196</u>	<u>396,999</u>

16 БАСҚА ДА АКТИВТЕР

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
ХБЕС 39 сәйкес несие немесе дебиторлық берешек ретінде ескерілетін өзге қаржы активтері:		
Банк қызметі бойынша өзге дебиторлар	1,597,845	1,376,537
Заемдар	394,656	387,501
Есептелген өзге комиссиялық кірістер	293,040	5,668
Банктік емес қызмет бойынша өзге дебиторлар	102,028	452,034
ҚҚА қаржыландыруға байланысты тлемдер	96,644	62,726
Өзгелері	138,396	151,442
	<u>2,622,609</u>	<u>2,435,908</u>
Минус: құнсызданудан болған резерв	(3,867)	(18,668)
	<u>2,618,742</u>	<u>2,417,240</u>
Өзге қаржылық емес активтер:		
Тауар-материалдық қорлар	3,304,524	2,478,132
Негізгі құрал-жабдықтарға алдын-ала ақы төлеу	36,451	7,567
Қымбат металдар және олардан жасалған бұйымдар, асыл тастар және олардан жасалған бұйымдар	188,549	49,141
Өзгелері	3,783	5,145
	<u>6,152,049</u>	<u>4,957,225</u>
Құнсызданудан болған резервтің өзгеруін талдау:		
	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Жылдың басындағы	18,668	22,059
Жыл бойы таза құрылған резерв	27,521	3,146
Құнсызданудан болған шығынның орнын толтыру	(12,272)	-
Есептен шығару	(30,050)	(6,537)
	<u>3,867</u>	<u>18,668</u>

17 АЙНАЛЫСТАҒЫ АҚША

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Айналыстағы банкноталар мен монеталар	987,848,823	860,927,452
Кассадағы және резерв қорларындағы банкноталар мен монеталарды есептен шығара отырып	(778,932)	(938,301)
	<u>987,069,891</u>	<u>859,989,151</u>

18 БАНКТЕРДІҢ ЖӘНЕ БАСҚА МЕКЕМЕЛЕРДІҢ ТАЛАПТАРЫ

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
<i>Шетел банктері мен өзге мекемелердің талаптары</i>		
Шетел валютасындағы операциялар бойынша талаптар		
ЭЫДҰ құрамына кіретін елдердің банктері	965,30	2,198,5
Заемдар		
Өзге шетел банктері	229,8:	228,8:
Халықаралық қаржы ұйымдарының шоттары	<u>68,559,1:</u>	<u>87,0:</u>
Шетел банктердің және басқа мекемелердің талаптарының жиынтығы	<u>69,754,3</u>	<u>2,514,4:</u>
<i>Қазақстан банктерінің және басқа мекемелердің талаптары</i>		
Лоро Шоттары		
Қазақстанның 10 ірі банкі	164,113,0:	450,889,9:
Қазақстанның өзге банктері	92,808,5:	134,698,6:
Салымдар		
Қазақстанның 10 ірі банкі	10,004,3:	
Қазақстанның өзге банктері	<u>638,453,8:</u>	<u>27,388,8:</u>
Қазақстан банктерінің және басқа мекемелерінің талаптарының жиынтығы	<u>905,379,8:</u>	<u>612,977,3:</u>
	<u>975,134,1:</u>	<u>615,491,7:</u>

Банктер және басқа мекемелердің талаптары мен депозиттерінің шоғырлануы

Ұлттық Банк 2007 және 2008 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бір және екі контрагент – банктер мен басқа институттары болды, тиісінше, олардың әрқайсысының үлесіне банктер мен басқа институттарының шоттары мен депозиттері бойынша қалдықтың жиынтық көлемінің 10%-ынан астамы тиесілі. 2007 және 2008 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша көрсетілген шоттар мен депозиттер бойынша қалдықтың жиынтық көлемі тиісінше 592,193,474 мың теңгені және 243,359,138 мың теңгені құрады.

19 ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҰЛТТЫҚ ҚОРЫНЫҢ ШОТТАРЫ

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Шетел валютасындағы	4,310,026	12,388,237
Ұлттық валютадағы	<u>1,111</u>	<u>208,739,409</u>
	<u>4,311,137</u>	<u>221,127,646</u>

Ұлттық Банк 2008 және 2007 жылдары Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының активтерін сенімгерлік басқаруды жүзеге асырады. Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының активтері мен міндеттемелері оның ҚҰБ-дегі депозиттерін қоспағанда осы шоғырландырылған қаржы есептілігіне енгізілген жоқ.

20 ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҚАРЖЫ МИНИСТРЛІГІНІҢ ШОТТАРЫ

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Ұлттық валютадағы	46,328,380	71,514,98
Шетел валютасындағы	29,359	-
	<u>46,357,74</u>	<u>71,514,98</u>

21 КЕПІЛДІК БЕРУ ҚОРЛАРЫНЫҢ РЕЗЕРВТЕРІ

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Депозиттерге кепілдік беру қоры	18,662,38	8,937,7
Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры	-	441,000
	<u>18,662,38</u>	<u>9,378,7</u>

22 КЛИЕНТТЕРДІҢ ШОТТАРЫ

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Ұлттық валютадағы	138,406,74	1,416,542
Шетел валютасындағы	23,779,56	84,234
	<u>162,186,30</u>	<u>1,500,776</u>

Ұлттық Банк 2008 және 2007 жылдары клиенттердің шетелдік және ұлттық валютадағы шоттарына қызмет көрсетті. ҚҰБ клиенттерінің салалық тиесілігі – мемлекеттік басқару, ҚҰБ еншілес компаниялары – қаржылық делдалдық, банктерді сақтандыру және тарату.

23 ШЫҒАРЫЛҒАН БОРЫШТЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
ҚҰБ ноталары	295,964,82	221,263,582
	<u>295,964,82</u>	<u>221,263,582</u>

2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шығарылған борыштық бағалы қағаздар шығарудың мынадай құрылымына ие:

Эмиссия	Баланстық құны	Шығарылған күні	Өтеу күні	Тиімді пайыздық ставкасы
KZW1KM061490	67,320,902	22.08.2008	20.02.2009	7.11
KZW1KY011534	45,975,452	19.09.2008	18.09.2009	7.50
KZW1KD911587	83,705,423	24.10.2008	23.01.2009	6.29
KZW1KM061623	2,431,886	21.11.2008	22.05.2009	7.11
KZW1KD281650	15,074,324	12.12.2008	09.01.2009	5.92
KZW1KD911660	116,496	19.12.2008	20.03.2009	6.29
KZW1KD281676	36,832,316	26.12.2008	23.01.2009	5.92
KZW1KD311689	44,508,027	30.12.2008	30.01.2009	5.96
	<u>295,964,826</u>			

2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шығарылған борыштық бағалы қағаздар шығарылымдарының мынадай құрылымы болды.

Эмиссия	Баланстық құны	Шығарылған күні	Өтеу күні	Тиімді пайыздық ставка
KZW1KM120825	77,541,746	11.05.2007	08.05.2008	6.50
KZW1KM120957	10,211,096	10.08.2007	08.08.2008	7.77
KZW1KD281122	12,875,451	07.12.2007	04.01.2008	5.64
KZW1KD281130	15,458,680	14.12.2007	11.01.2008	5.64
KZW1KD281148	62,889,704	21.12.2007	18.01.2008	5.64
KZW1KD281155	42,286,905	28.12.2007	25.01.2008	5.64
	<u>221,263,582</u>			

24 БАСҚА ДА МІНДЕТТЕМЕЛЕР

	2008 ж. 31 желтоқсан	2007 ж. 31 желтоқсан
Басқа да қаржылық міндеттемелер:		
Банктік емес қызмет бойынша өзге де кредиторлар	579,129	821,451
Ақы төлеуге жалпы және әкімшілік шығыстар	45,022	36,054
Банктік емес қызмет бойынша өзге де кредиторлар	17,706	49,897
Өзге де	21,282	10,641
	<u>663,139</u>	<u>918,043</u>
Басқа да қаржылық емес міндеттемелер:		
Қызметкерлермен есепайырысу	1,098,658	1,101,434
Салықтар бойынша берешек, корпоративтік табыс салығынан басқа Задолженность по налогам, кроме корпоративного подоходного налога	139,101	265,659
Өзге де алынған алдын ала төлемдер	209,396	297,104
Ағымдағы табыс салығы бойынша берешек	12,141	2,542
Негізгі құрал-жабдықтарды сатып алу бойынша берешек	-	16,172
	<u>2,122,435</u>	<u>2,600,954</u>

25 ЖАРҒЫЛЫҚ КАПИТАЛ ЖӘНЕ РЕЗЕРВТЕР

Ұлттық Банктің жарғылық капиталын қалыптастыру өзгерістері және толықтыруларын қоса алғанда Қазақстан Республикасы Президентінің 1995 жылғы 30 наурыздағы Жарлығымен реттеледі. Жарлыққа 2000 жылғы 18 желтоқсанда енгізілген өзгерістерге сәйкес олар таза кірістен аударымдардың, сондай-ақ республикалық бюджеттен бөлінетін қаражаттың есебінен қалыптастырылған жарғылық капитал 20,000,000 мың теңге болуы тиіс. Ұлттық Банктің жарғылық капиталы 2008 және 2007 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша 20,000,000 мың теңге болды.

«Ұлттық Банк туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес ҚҰБ резервтік капиталды өзінің жарғылық капиталы мөлшерінде қалыптастырады. 2008 және 2007 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша резервтік капитал 86,384,133 мың теңге және тиісінше 48 774,701 мың теңге болды. Сонымен қатар Белгілі бір активтер көлемінің 0.5% мөлшеріндегі бөлінбеген пайдадан жыл сайынғы аударымдар есебінен жалпы банктік тәуекелдерді өтеуге арналған резерв қалыптастырылады. Бұл резервтер бөлінбейді.

26 ТАЗА ПАЙЫЗДЫҚ КІРІС

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Пайыздық кірістер:		
Амортизацияланған құны бойынша есепке алынған қаржы активтері бойынша пайыздардан:		
- құнсызданбаған активтер бойынша пайыздардан	23,576,689	23,975,059
Сату үшін қолда бар инвестициялардан тұрады	33,859,407	71,987,235
	<u>57,436,096</u>	<u>95,962,294</u>
Пайыздық кірістердің жиынтығы		
Амортизацияланған құны бойынша есепке алынған қаржы активтері бойынша пайыздар мыналардан тұрады:		
Банктердің және басқа мекемелердің талаптары	19,455,123	19,200,340
Кері РЕПО мәмлелері бойынша дебиторлық берешек	4,104,901	4,758,448
Өзге де	16,665	16,271
Амортизацияланған құны бойынша есепке алынған қаржы активтері бойынша пайыздардан:	23,576,689	23,975,059
Сату үшін қолда бар инвестициялар	33,859,407	71,987,235
	<u>57,436,096</u>	<u>95,962,294</u>
Пайыздық кірістердің жиынтығы		
Амортизацияланған құны бойынша есепке алынған қаржы міндеттемелері бойынша пайыздар мыналардан тұрады:		
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	(18,242,705)	(33,995,353)
Банктердің және басқа мекемелердің талаптары	(7,564,322)	(4,117,964)
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің салымдары	(191,263)	(293,197)
РЕПО мәмлелері бойынша кредиторлық берешек	(336,634)	(1,964,028)
Амортизацияланған құны бойынша есепке алынған қаржы міндеттемелері бойынша пайыздардың жиынтығы	(26,334,924)	(40,370,542)
Таза пайыздық кіріс	<u>31,101,172</u>	<u>55,591,752</u>

27 КОМИССИЯЛЫҚ КІРІСТЕР ЖӘНЕ ШЫҒЫСТАР

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Комиссиялық кірістер		
Зейнетақы активтерін басқарудан түскен кіріс	2,767,970	3,095,222
Кастодиандық және сенімгерлік қызмет бойынша кірістер	1,992,752	928,327
Аударым операцияларынан түскен кіріс	318,168	346,912
	<u>5,078,890</u>	<u>4,370,461</u>
Комиссиялық шығыстар		
Сенімгерлік қызмет бойынша комиссиялық шығыстар	(458,715)	(31,643)
Шетел валютасымен, бағалы қағаздармен және биржамен операциялар бойынша комиссиялық шығыстар	(101,210)	(138,845)
Кастодиандық қызмет бойынша комиссиялық шығыстар	(67,827)	(149,189)
Басқа да комиссиялар	(736)	(660)
	<u>(628,488)</u>	<u>(320,337)</u>
	<u>4,450,402</u>	<u>4,050,124</u>

Зейнетақы активтерін басқарудан түскен комиссиялық кіріске «ГНПФ» жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ (бұдан әрі – «ЖЗҚ») негізгі қызметінен түскен кіріс қосылады.

Кастодиандық және сенімгерлік қызмет бойынша комиссиялық кірістер Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының, «Экспорттық кредиттерді және инвестицияларды сақтандыру жөніндегі мемлекеттік корпорация» АҚ, «Қазақстан ипотекалық компаниясы» АҚ, «Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қоры» АҚ және басқа ұйымдардың активтерін сенімгерлік басқару бойынша қызметтен түскен кірістерді қамтиды. ҚҰБ жоғарыда аталған ұйымдардың активтерін басқарады, не клиенттің нұсқаулықтарына сәйкес түрлі қаржы құралдарына алынған қаражатты инвестициялайды.

Аударым операцияларынан түскен кіріске «Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы» РМК-ның банкаралық төлемдерден, ақша аударымынан және клирингтен түскен кірістері жатады.

28 САТУ ҮШІН ҚОЛДА БАР ИНВЕСТИЦИЯЛАРМЕН, ШЕТЕЛ ВАЛЮТАСЫМЕН ЖӘНЕ АЛТЫНМЕН ОПЕРАЦИЯДАН ТҮСКЕН ТАЗА, ІСКЕ АСЫРЫЛҒАН КІРІС

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Сату үшін қолда бар инвестициялармен операциялар	5,791,350	(6,543,994)
Шетел валютасымен операциялар	880,251	6,982,291
Тазартылған қымбат металдармен операциялар	<u>(120,579)</u>	<u>(247,716)</u>
	<u>6,551,022</u>	<u>190,581</u>

29 ПАЙДА НЕМЕСЕ ЗИЯН АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІМЕН ОПЕРАЦИЯЛАР БОЙЫНША КІРІС/(ЗИЯН)

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Сатуға арналған қаржы активтері бойынша таза пайда/(зиян)	<u>10,010,543</u>	<u>(1,335,936)</u>
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша көрінген қаржы активтерінмен операциялар бойынша кіріс/(зиян)	<u>10,010,543</u>	<u>(1,335,936)</u>
Сатуға арналған қаржы активтері бойынша таза пайда (зиян) мыналардан тұрады		
Туынды қаржы құралдарымен операциялар бойынша шетел валютасымен операциялар бойынша таза пайда	9,225,425	1,269,317
Туынды қаржы құралдарымен операциялар бойынша сату үшін қолда бар инвестициялармен операциялар бойынша таза пайда/(зиян)	<u>785,118</u>	<u>(2,605,253)</u>
Сатуға арналған қаржы активтері бойынша таза пайданың (зиянның) жиынтығы	<u>10,010,543</u>	<u>(1,335,936)</u>

30 БАСҚА ДА КІРІСТЕР

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Коллекциялық монеталарды сатудан түскен кірістер	982,905	300,933
Баспа өнімін сатудан түскен кірістер	888,064	792,922
Негізгі құрал-жабдықтарды жалға алудан кірістер	119,396	107,470
Автокөлік қызметінен түскен кірістер	98,981	100,026
Медальдарды, белгілерді, зергерлік бұйымдарды сатудан түскен кірістер	92,938	133,517
Айыппұл және өсімпұл түріндегі кірістер	20,163	14,121
Инкассаторлық қызметтен кірістер	8,692	19,235
Сұйық алтынды түйіршікке қайта өңдеуден кірістер	-	34,429
Ақтуарлық қызмет бойынша кірістер	-	14,828
Басқа да	155,137	105,413
	<u>2,366,276</u>	<u>1,622,894</u>

31 БАНКНОТАЛАР МЕН МОНЕТАЛАРДЫ ШЫҒАРУ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Банкноталар дайындау бойынша шығыстар	2,619,451	2,937,372
Монеталар дайындау бойынша шығыстар	809,139	1,522,128
Басқа шығыстар	55,556	69,317
	<u>3,484,146</u>	<u>4,528,817</u>

32 БАСҚА ҰЙЫМДАРДЫ ҚАРЖЫЛАНДЫРУ

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
ҚҚА қаржыландыру	2,747,587	2,080,540
Т.Рыскұлов атындағы Қазақ Экономикалық Университетінің жанындағы Магистратураны қаржыландыру	45,257	65,980
	<u>2,792,844</u>	<u>2,146,520</u>

«Қаржы рыногы мен қаржылық ұйымдарды мемлекеттік реттеу және қадағалау туралы» Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 4 шілдедегі № 474 Заңына, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан Республикасының мемлекеттік басқару жүйесін одан әрі жетілдіру туралы» 2003 жылғы 31 желтоқсандағы № 1270 Жарлығына сәйкес Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігін (бұдан әрі - ҚҚА) қаржыландыру ҚҰБ бюджетінің қаражаты есебінен жүзеге асырылады.

33 ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІҢ ЖАЛАҚЫСЫ ЖӘНЕ БАСҚА ТӨЛЕМДЕР

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Жалақы	4,493,67	3,456,562
Сыйлықақылар	2,876,78	2,525,365
Әлеуметтік салық	554,36	668,608
Сақтандыру	160,31	91,525
Оқыту	111,42	90,528
Басқалары	33,46	31,071
	<u>8,229,98</u>	<u>6,863,659</u>

34 ӘКІМШІЛІК ШЫҒЫСТАР

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Салықтар, табыс салығын қоспағанда	613,381	581,853
Ақпараттық және басқа да қызмет көрсету	442,575	477,620
Материалдар	372,903	339,469
Байланыс шығыстары	337,748	350,451
Күзет	192,468	182,091
Негізгі құрал-жабдықтарды жөндеу және ұстау	164,057	216,899
Іссапар шығыстары	135,015	108,465
Көліктік шығыстар	123,748	12,878
Жалдау шығыстары	110,721	68,519
Коммуналдық төлемдер	109,062	83,629
Өкілдік шығыстар	106,868	58,682
Жарнамаға, хабарландыруға және БАҚ-ғы мақалаға, сөйлеуге арналған шығыстар	122,466	95,684
Мүлікті өтеусіз беру	41,240	38,277
Негізгі құрал-жабдықтарды сақтандыру	12,456	4,816
Басқалары	255,873	265,853
	<u>3,140,58</u>	<u>2,885,186</u>

35 (ҚҰНСЫЗДАНУДАН БОЛҒАН РЕЗЕРВ)/ЗИЯНДЫ ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУ

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Құнсызданудан болған зиян		
Басқа да активтер	(27,521)	(3,146)
Құнсыздануболған зиянды қалпына келтіру		
Банктерге және басқа мекемелерге талаптар	-	5,648
Басқа да активтер	12,273	-
	<u>(15,248)</u>	<u>2,502</u>

36 ЕНШІЛЕС ҰЙЫМНЫҢ ШЫҒУЫНАН БОЛҒАН ЗИЯН

2008 жылғы шілдеде Ұлттық Банктің Басқармасы «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандырудың міндетті түрлері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 7 мамырдағы Заңын жүзеге асыру мақсатында «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры» АҚ-ның (бұдан әрі – «Қор») Ұлттық Банкке тиесілі акцияларын сақтандыру ұйымдарына – Қор қатысушыларына сату туралы шешім қабылдады.

2008 жылғы қазанда Қордың Ұлттық Банкке тиесілі барлық акциялары сақтандыру ұйымдарына – Қор қатысушыларына сатылды.

2008 жылғы шілдеде «Қазақстан актуарлық орталық» АҚ (бұдан әрі «ҚАО») қызметі тоқтатылды Заң департаменті Қазақстан Республикасының азаматтық кодексіне және «Акционерлік қоғамдар туралы» Қазақстан Республикасы Заңына сәйкес мемлекеттік тіркеу туралы куәлігінің күшін жойды.

Еншілес ұйымдардың шығуынан болған зиян 24,582 мың теңге болды.

Еншілес компанияның шығуының Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелеріне шығу күнгі жағдай бойынша мынадай әсері болды:

	Қордың шығу күнгі жағдай бойынша баланстық құны	ҚАО-ның шығу күнгі жағдай бойынша баланстық құны
Активтер		
Ақша қаражаты	429,849	12,610
Сату үшін қолда бар инвестициялар	733,654	-
Негізгі құрал-жабдықтар	1,602	37
Басқа да активтер	115,673	-
Міндеттемелер		
Кепілдік берілген Сақтандыру Төлемдері Қорының кепілдік берілген сақтандыру төлемдері бойынша резервтер	(712,268)	-
Басқа да міндеттемелер	(8,988)	(295)
	<hr/>	<hr/>
Сйкестендірілетін таза активтер	559,522	12,352
	<hr/>	<hr/>
Шығу кезінде алынған ақша қаражаты	534,682	-
Шығарылған ақша қаражаты	(429,849)	-
	<hr/>	<hr/>
Ақша қаражатының таза ағыны	104,833	-
	<hr/>	<hr/>

2007 жылғы 1 қазанда ҚҰБ «Ұлттық процессинг орталығы» акционерлік қоғамының жарғылық капиталының 66,9% мөлшерінде Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіне тиесілі акциялар пакетін Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті арқылы республиканың меншігіне өтеусіз берді. Еншілес ұйымның таза зиянының мөлшері 52,785 мың теңге болады. Оның шығуынан болған зиян 447,532 мың теңге болды.

Еншілес компанияның шығуының Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелеріне шығу күнгі жағдай бойынша мынадай әсері болды:

	ҰПО АҚ-ның шығу күнгі баланстық құны
мың теңге	
Активтер	
Ақша қаражаты	4,775
Банктерге және басқа мекемелерге талаптар	150,000
Сату үшін қолда бар инвестициялар	334,127
Негізгі құрал-жабдықтар және материалдық емес активтер	116,795
Төлеуге табыс салығы	107
Басқа да активтер	61,252
Міндеттемелер	
Мерзімі кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	(2,081)
Басқа да міндеттемелер	(14,545)
	<hr/>
Сәйкестендірілетін таза активтер және міндеттемелер	650,430
Алынған өтеу	-
Шығынға жазылған ақша қаражаты	(4,775)
	<hr/>
Ақша қаражатының таза шығынға жазылуы	(4,775)

37 ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл
Ағымдағы табыс салығы бойынша шығыстар		
Ағымдағы салық кезеңі	637,005	1,164,67
Өткен есепті кезеңдегі кем төлеу (артық төлеу)	(147,124)	14,776
	<hr/>	<hr/>
	489,881	1,179,45
Мерзімі кейінге қалдырылған табыс салығы бойынша шығыстар		
Мерзімі кейінге қалдырылған салық міндеттемелерінің таза өсуі	329,886	84,196
	<hr/>	<hr/>
	819,767	1,263,64

ҚҰБ еншілес ұйымдарының ағымдағы табыс салығы бойынша қолданылып жүрген салық ставкасы – 30% (2007 жыл: 30%).

Пайдаға салынған салық бойынша тиімді ставканы есептеу:

	2008 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	%	2007 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл	%
Еншілес ұйымдардың салық салынғанға дейінгі пайдасы	<hr/> 3,117,293	<hr/> 100%	<hr/> 4,605,218	<hr/> 100%
Қолданылып жүрген салық ставкасы бойынша есептелген табыс салығы	935,188	30%	1,381,565	30.00%
Шегеруге жатпайтын шығыстар/(салық салынбайтын кіріс)	31,703	1.02%	(132,695)	(2.88%)
Өткен есепті кезеңдердегі кем төлеу (артық төлеу)	<hr/> (147,124)	<hr/> (4.72%)	<hr/> 14,776	<hr/> 0.32%
	<hr/> 819,767	<hr/> 26.30%	<hr/> 1,263,646	<hr/> 27.44%

38 БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ОПЕРАЦИЯЛАР

Ұлттық Банктің байланысты тараптар болып табылатын компаниялармен және ұйымдармен мәмілелердің өтелмеген қалдықтары және нәтижелері 2008 және 2007 жылдардағы 31 желтоқсандағы және осы күндерге аяқталған жылдардағы жағдай бойынша мынадай түрде берілген:

	2008 жылғы 31 желтоқсан		
	Қауымдас компаниялар	Мемлекеттік компаниялар мен ұйымдар	Қаржылық есептіліктің баптарына сәйкес санаттар бойынша жиынтығы
Шоғырландырылған баланс			
Активтер			
Банктерге және басқа мекемелерге талаптар	-	762,878	882,127,067
Сату үшін қолда бар инвестициялар	-	84,229,692	1,177,628,14
Өтеуге дейін ұсталатын инвестициялар	-	921,272	921,272
Қауымдас компанияларға инвестициялар	1,332,448	-	1,332,448
Басқа да активтер	-	1,972,300	6,152,049
Міндеттемелер			
Банктердің және басқа да мекемелердің талаптары	8,474,076	656,255,712	975,134,135
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының шоттары	-	4,311,137	4,311,137
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	-	46,357,745	46,357,745
Клиенттердің шоттары	2,882	69,588,949	162,186,309
Басқа да міндеттемелер	9,726	1,195,290	2,122,435
Пайдалармен зияндар туралы шоғырландырылған есеп			
Пайыздық кірістер	-	3,561,853	57,436,096
Пайыздық шығыстар	-	(19,198,729)	(26,334,924)
Комиссиялық кірістер	440,767	2,407,192	5,078,890
Комиссиялық шығыстар	(83,707)	(474,072)	(628,488)
Қауымдас компанияға инвестициялардан кіріс	2,130	-	2,130
Басқа да кірістер	131,445	397,439	2,366,276
Банкноталар мен монеталар шығару бойынша шығыстар	-	(21,931)	(3,484,146)
Басқа ұйымдарды қаржыландыру	-	(2,792,844)	(2,792,844)
Қызметкерлердің жалақысы және басқа төлемдер	-	(88,922)	(8,229,984)
Әкімшілік шығыстар	(4,278)	(1,880,420)	(3,140,581)

	2007 жылғы 31 желтоқсан		
	Қауымдас компаниялар	Мемлекеттік компаниялар мен ұйымдар	Қаржылық есептіліктің баптарына сәйкес санаттар бойынша жиынтығы
Шоғырландырылған баланс			
Активтер			
Банктерге және басқа мекемелерге талаптар	-	2,672,143	828,289,600
Сату үшін қолда бар инвестициялар	-	24,299,919	973,283,773
Қауымдас компанияға инвестициялар	1,330,318	-	1,330,318
Басқа да активтер	827	467,591	4,957,225
Міндеттемелер			
Банктердің және басқа да мекемелердің талаптары	7,192,974	38,197,734	615,491,788
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының шоттары	-	221,127,646	221,127,646
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	-	71,514,981	71,514,981
Клиенттердің шоттары	16,857	1,241,077	1,500,776
Басқа да міндеттемелер	3,179	564,868	2,600,954
Пайдалармен зияндар туралы шоғырландырылған есеп			
Пайыздық кірістер	-	1,586,979	95,962,294
Пайыздық шығыстар	-	(310,442)	(40,370,542)
Комиссиялық кірістер	25,609	1,326,170	4,370,461
Комиссиялық шығыстар	(43,748)	(36,752)	(320,337)
Сату үшін қолда бар инвестициялармен, шетел валютасымен және алтынмен операциялардан таза іске асырылған (зиян)/кіріс	2,579,440	(544,786)	190,581
Қауымдасқан компанияға инвестициялардан кіріс	96,403	-	96,403
Басқа да кірістер	24,201	330,849	1,622,894
Банкноталар мен монеталар шығару бойынша шығыстар	-	(42,503)	(4,528,817)
Басқа ұйымдарды қаржыландыру	-	(2,146,520)	(2,146,520)
Қызметкерлердің жалақысы және басқа төлемдер	-	(673,462)	(6,863,659)
Әкімшілік шығыстар	4,597	(805,060)	(2,885,186)
Еншілес ұйымның шығуынан зиян	-	(447,532)	(447,532)

Ұлттық Банктің Басқармасы және Директорлар кеңесі мүшелерінің 2008 және 2007 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталған жылдардағы жиынтық сыйақысы тиісінше, 331,676 мың теңге және 260,127 мың теңге болды. Сыйақыға жалақы және бонустар кірген.

39 ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ САЯСАТЫ

Тәуекелдерді басқару Ұлттық Банктің қызметінде маңызды роль атқарады және оның қызметін жүзеге асыруда маңызды элемент болып табылады. Баға тәуекелін, пайыздық ставканың өзгеру тәуекелін және валюта тәуекелін, сондай-ақ кредит тәуекелін және өтімділік тәуекелін қамтитын нарық тәуекелі Ұлттық Банк өзінің қызметін жүзеге асыру барысында кездесетін тәуекелдер болып табылады.

Ұлттық Банктің тәуекелдерді басқару жөніндегі саясаты Ұлттық Банк өз қызметінде ұшырайтын тәуекелдерді айқындауға, талдауға және басқаруға, тәуекелдер лимитін және тиісті бақылауларды белгілеуге, сондай-ақ тәуекелдің деңгейін және оның белгіленген лимиттерге сәйкестігін тұрақты түрде бағалап отыруға бағытталған. Тәуекелдерді басқару жөніндегі саясат және рәсімдер нарық ахуалының, ұсынылатын тауарлар мен қызмет көрсетулердің өгерістерін және пайда болған үздік тәжірибелерді көрсету мақсатында тұрақты негізде қаралып отырады.

Ұлттық Банктің инвестициялық комитеті тәуекелдерді басқару жөніндегі бақылау жүйесінің тиісінше жұмыс істеуіне, негізгі тәуекелдерді басқаруға және тәуекелдерді басқару жөніндегі саясатты және рәсімдерді мақұлдауға, сондай-ақ ірі мәмілелерді мақұлдауға жауап береді.

Директорлар кеңесі, комитеттер мен комиссиялар және тиісті жұмыс топтары тұрақты негізде Ұлттық Банктің монетарлық, инвестициялық және валюталық саясатына байланысты мәселелерді қарайды және операциялар көлемінің лимиттерін, сондай-ақ ҚҰБ контрагенттерін бағалау жөніндегі талаптарды белгілейді.

ҚҰБ Басқармасының 2006 жылғы 27 қазандағы қаулысымен бекітілген ҚҰБ алтынвалюта активтерін басқару жөніндегі инвестициялық стратегияға («Инвестициялық стратегия») сәйкес, тәуекелді басқарудың негізгі мақсаты ҚҰБ өтімділікті және активтерді сақтау, сатып алыну күшін сақтау, сондай-ақ кірістілікті ұлғайту болып табылады.

Осы мақсаттарға сәйкес ҚҰБ алтын-валюта активтері өтімділік портфелінен, валюта активтерінің инвестициялық портфелінен, абсолютті кірістілік портфелінен және алтын портфелінен тұрады.

ҚҰБ еншілес ұйымдарының қызметі бірқатар тәуекелдердің ықпалына ұшырайды, олардың ішіндегі ең маңыздысы нарық тәуекелі болып табылады. Еншілес компанияларда тәуекелдерді басқару рәсімдері ішкі нұсқаулықтармен реттеледі және олардың орындалуын еншілес ұйымның директорлар кеңесі мен ішкі бақылау бөлімдерін қосқанда, түрлі органдар қадағалайды.

(а) Нарық тәуекелі

Нарық тәуекелі дегеніміз нарықтық бағалардың өзгеруі салдарынан шетел валюталарын айырбастау бағамдарын, пайыздық ставкаларды, кредит спрэдтерін және акциялардың бағаларын қоса алғанда, Ұлттық Банк кірісінің немесе оның портфельдері құнының өзгеру тәуекелі. Нарық тәуекелі валюта тәуекелінен, пайыздық тәуекелден, сондай-ақ басқа да баға тәуекелдерінен тұрады. Нарық тәуекелі нарықтағы жалпы және соған тән өзгерістердің және нарықтық бағалардың құбылмалылық деңгейі өзгерістерінің ықпалына ұшыраған пайыздық, валюталық және үлестік қаржы құралдарына қатысты ашық позициялар бойынша туындайды.

Нарық тәуекелін басқарудың мақсаты қабылданған тәуекелден алынатын кірістілікті оңтайландыруды қамтамасыз ете отырып, нарық тәуекеліне ұшырауды қолданылатын өлшемдердің аясынан аспайтындай етіп басқару және бақылау болып табылады.

Ұлттық Банк нарық тәуекелін негізінен барлық ашық позицияларды тұрақты түрде бағалау рәсімін жүргізу арқылы басқарылады. Бұдан басқа, Ұлттық Банк қаржы құралдары бойынша ашық позицияларға, пайыздық ставкаларға, өтеу мерзімдеріне, валюта позицияларына және зиянға қойылатын шектеулерге белгіленген лимиттерді үнемі қадағалап отырады.

Ұлттық Банк Tracking Error әдіснамасын пайдаланады. Tracking Error көрсеткіші инвестордың бағалы қағаздарының ағымдағы портфелі көрсеткіштерінің эталондық портфель көрсеткіштерінен қаншалықты ерекшеленетінін көрсетеді. Инвестициялық стратегияға сәйкес 2008 және 2007 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталған жылдары Tracking Error көрсеткішінің лимиті 2% құрады.

Tracking Error әдіснамасын инвестор портфельді оның эталондық портфелімен салыстыра отырып басқарған жағдайда ғана қолдануға болады.

2008 және 2007 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша алтын валюта активтері инвестициялық портфелінің эталондық портфелі мыналардан тұратын келесі композиттік индекс болып табылады:

- Merrill Lynch United States Treasuries 1-3 жыл.- 45%;
- Merrill Lynch European Economic and Monetary Union Direct Governments 1-5 жыл - 30%;
- Merrill Lynch United Kingdom Gilts 1-5 жыл - 10%;
- Merrill Lynch Japanese Treasuries 1-5 жыл - 10%;
- Merrill Lynch Australian Treasuries 1-5 жыл - 5%.

(і) Пайыздық ставка тәуекелі

Пайыздық ставкалар өзгерісінің тәуекелі дегеніміз пайыздық ставкалардың өзгеруі салдарынан Ұлттық Банк кірісінің немесе оның қаржы құралдарының портфельдері құнының өзгеру тәуекелі.

Ұлттық Банк басымдыққа ие нарықтық пайыздық ставкалар ауытқуларының оның қаржылық жағдайына және ақша қаражатының ағындарына тигізетін ықпалына ұшырайды. Мұндай ауытқулар пайыздық маржаның деңгейін ұлғайтуы, алайда, оны төмендетуі де мүмкін не пайыздық ставкалардың күтпеген өзгерісі жағдайында зияндардың туындауына әкеліп соғуы мүмкін.

Пайыздық ставкалар өзгерісінің тәуекелі белгілі бір өтеу мерзімі бар қолдағы немесе болжанатын активтер шамасы бойынша осындай өтеу мерзімі бар қолдағы немесе болжанатын активтерден көбірек немесе азырақ болған жағдайларда туындайды.

Төмендегі кесте 2008 және 2007 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің пайыздық активтері мен міндеттемелерін және оларға сәйкес келетін орташа тиімді пайыздық ставкаларды көрсетеді. Бұл тиімді пайыздық ставкалар, олар бойынша пайыз есептелетін тиісті активтер мен міндеттемелерді өтеуге жуық мөлшердегі кірістілікті көрсетеді.

	2008 жыл Баланстық құны	Орташа тиімді пайыздық ставка, %	2007 жыл Баланстық құны	Орташа тиімді пайыздық ставка, %
Пайыздық активтер				
Алтын	241,751,221	0.82	215,923,786	0.14
Пайыздар есептелетін банктерге және басқа мекемелерге қойылатын талаптар				
<i>«Ностро» түріндегі шоттар</i>				
- теңгемен	284,383	1.50	2,445,177	5.40
- АҚШ долларымен	500,817,486	1.57	290,773,161	4.09
- жапон йенасымен	161,449,541	0.37	284,715,610	0.23
- еуромен	33,153,774	2.93	28,491,483	3.50
- фунт стерлингпен	48,646,644	4.08	9,879,220	2.71
- басқа да валюталармен	21,022,784	2.85	25,944,772	1.48
<i>Сыртқы басқарудағы активтер</i>				
- АҚШ долларымен	-	-	23,275,082	5.50
<i>Орналастырылған салымдар</i>				
- теңгемен	15,810,625	11.06	809,247	9.95
- АҚШ долларымен	19,296,042	0.00	67,811,891	4.73
- фунт стерлингпен	-	-	9,924,303	6.00
- басқа да валюталармен	-	-	5,538,766	6.00
<i>Заемдар</i>				
- теңгемен	9,594,671	1.52	67,259,314	9.15
- АҚШ долларымен	-	-	5,528,224	3.75
«Кері РЕПО» мәмілелері бойынша дебиторлық берешек				
- теңгемен	119,702,645	10.50	4,003,617	9.00
- АҚШ долларымен	272,200,341	0.01	167,933,720	5.12
- жапон йенасымен	4,099,204	0.08	-	-
Сату үшін қолда бар инвестициялар				
- теңгемен	96,823,365	5.67	24,299,919	5.08
- АҚШ долларымен	467,871,431	3.69	510,004,477	4.29
- Еуромен	386,731,177	2.44	264,733,268	4.08
- фунт стерлингпен	60,619,761	5.62	76,811,575	5.52
- жапон иенасымен	80,694,473	1.34	66,076,051	1.02
- басқа да валюталармен	84,887,937	5.60	31,358,483	6.37
Өтеуге дейін ұсталатын инвестициялар				
- теңге	921,272	7.25	-	-
Пайыздық міндеттемелер				
Пайыздар есептелетін банктердің және басқа мекемелердің талаптары				
<i>Мерзімді депозиттер</i>				
- теңгемен	648,395,451	4.52	27,072,574	5.50
- АҚШ долларымен	2,082	0.75	316,233	0.60
Қаржы министрлігінің шоттары				
- теңгемен	46,328,386	-	71,514,981	-
- фунт стерлингпен	26,208	-	-	-
- басқа да валюталармен	3,151	-	-	-
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар				
- теңгемен	295,964,826	6.51	221,263,582	6.03

Ұлттық Банк басшылығы Қазақстанда ағымдағы экономикалық жағдайда 300 базистік тармаққа дейінгі мөлшерде пайыздық ставкалардың ауытқуы мүмкін деп болжайды. Бұл есептер ішкі есептілікте пайдаланылады және Банктің негізгі басқару қызметкерлеріне ұсынылады. Есепке тек қолданыстағы қаржы активтері мен міндеттемелер енгізілді. 2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банкке тиесілі пайыздық активтер мен міндеттемелер бойынша 300 базистік тармаққа және позицияларға және 2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 100 базистік тармаққа кірістілік қисықтарының қатарынан төмендеуінің не өсуінің жеңілдетілген сценарийі негізінде құрылған бір жылдағы болжанатын таза пайданың және Ұлттық Банк капиталының нарықтық пайыздық ставкалар өзгерісіне сезімталдығын талдау төмендегідей көрсетілуі мүмкін.

	2008 жылғы 31 желтоқсан		2007 жылғы 31 желтоқсан	
	Таза пайда	Капитал	Таза пайда	Капитал
Қатарынан базистік тармаққа ұлғаюы	(16,368,390)	(16,368,390)	(5,413,921)	(5,413,921)
Қатарынан базистік тармаққа ұлғаюы	16,368,390	16,368,390	5,413,921	5,413,921

2008 жылғы 31 желтоқсандағы қолданыстағы позициялар және 300 базистік тармаққа және 2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 100 базистік тармаққа кірістілік қисықтарының қатарынан төмендеуінің не өсуінің жеңілдетілген сценарийі негізінде құрылған пайыздық ставкалардың өзгеруі салдарынан сату үшін қолда бар қаржы активтерінің әділ құнының өзгеруі нәтижесінде туындаған Ұлттық Банк капиталының сезімталдығын талдау төмендегідей көрсетілуі мүмкін.

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Қатарынан базистік тармаққа ұлғаюы	(70,895,761)	(22,124,797)
Қатарынан базистік тармаққа азаюы	48,874,669	30,109,443

Сезімталдықты талдауды шектеу

Жоғарыда келтірілген кестелерде негізгі болжамға негізделген өзгеру әсері көрсетілген, ал басқа болжамдар өзгеріссіз қалған. Іс жүзінде болжамдар мен басқа факторлар арасында байланыс бар. Сондай-ақ сезімталдықтың желілік емес сипаты бар, сондықтан алынған нәтижелердің интерполяциясы немесе экстраполяция жүргізілмеуі қажет.

Сезімталдықты талдау Ұлттық Банктің активтер мен пассивтерді белсенді басқаратындығын ескермейді. Осыған қосымша ретінде Ұлттық Банктің қаржы жағдайы нарықтағы болып жатқан өзгерістерге байланысты өзгерістерге ұшырауы мүмкін. Мәселен, Ұлттық банктің қаржы нарықтарын басқару саласындағы стратегиясы нарық ауытқуының тәуекелдерін басқаруға бағытталған. Бағалы қағаздар нарығындағы бағалардың күрт теріс ауытқулары жағдайында басшылық инвестицияларды сату, инвестициялық портфельдің құрамын өзгерту әдістеріне, сондай-ақ өзге де қорғау әдістеріне оралуы мүмкін. Осылайша болжамдардың өзгеруі міндеттемелерге әсер етпеуі және шоғырландырылған баланста нарық бағасы бойынша есептелген активтерге біршама әсер етуі мүмкін. Бұл жағдайда активтер мен міндеттемелерді бағалаудың әртүрлі әдістері капитал мөлшерінің біршама ауытқуына әкелуі мүмкін.

Жоғарыда келтірілген сезімталдықты талдаудағы басқа шектеулерге Ұлттық Банктің қандай да болмасын сенімділікпен айтуға болмайтын нарықтағы болатын өзгерістер туралы тек болжамы ретінде көрінетін әлуетті тәуекелді ашу мақсатында нарықтағы болжамды қозғалыстарды қолданауы кіреді. Сондай-ақ барлық пайыздық ставкалар бірдей өзгереді деген болжам шектеу болып табылады.

(ii) Валюта тәуекелі

Ұлттық Банкте шетел валютасымен көрсетілген активтер және міндеттемелер бар. Валюта тәуекелі қандай да бір шетел валютасымен көрсетілген қолда бар немесе болжанатын активтер шамасы бойынша дәл сол валютамен көрсетілген қолда бар немесе болжанатын міндеттемелерден көбірек немесе азырақ болған жағдайларда туындайды. ҚҰБ инвестициялық комитеті валюталар бойынша және тұтастай алғанда «овернайт» позициялары, сол сияқты күндізгі ішкі позициялар бойынша бөлікте қабылданатын тәуекелдің деңгейіне қатысты лимиттерді белгілейді және олардың сақталуын бақылайды.

2008 және 2007 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің валюталар бөлігіндегі позициясы төмендегідей көрсетілген:

	Теңге	Алтын 1 трой унциясы = 104,483.35 теңге	АҚШ доллары 1 доллар = 120.79 теңге	Еуро 1 еуро = 170.24 теңге	Жапон йенасы 10 йена == 1.34 теңге	СДР 1 СДР = 186.96 теңге	Фунт стерлинг 1 фунт = 174.64 теңге	Басқа да	2008 31 желтоқсан Жиынтығы
Активтер									
Шетел валютасындағы ақша қаражаты			11,035,369	110,108				60,874	11,206,351
Алтын		241,751,221	-	-				-	241,751,221
Банктерге және басқа қаржы мекемелерге қойылатын талаптар									
<i>Шетелдік</i>			520,365,939	33,678,380	161,449,541	68,539,304	48,646,644	21,305,961	853,985,769
<i>Қазақстандық</i>	28,141,298		-	-	-				28,141,298
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	9,636,474		-	101,230	-				9,737,704
«Кері РЕПО» мәмілелері бойынша дебиторлық берешек	119,702,645		272,200,341	-	4,099,204				396,002,190
Сату үшін қолда бар инвестициялар									
<i>Шетелдік</i>			467,871,431	386,731,177	80,694,473		60,619,761	84,887,937	1,080,804,779
<i>Қазақстандық</i>	96,823,365		-	-	-				96,823,365
Өтеуге дейін ұсталатын инвестициялар	921,272		-	-	-				921,272
Қауымдас компанияларға инвестициялар	1,332,448		-	-	-				1,332,448
Негізгі құрал-жабдықтар	26,589,859		-	-	-				26,589,859
Материалдық емес активтер	1,551,418		-	-	-				1,551,418
Мерзімі кейінге қалдырылған салық активтері	59,814		-	-	-				59,814
Басқа да активтер	6,148,755		1,820	-	106		47	1,321	6,152,049
Активтердің жиынтығы	290,907,348	241,751,221	1,271,474,900	420,620,895	246,243,324	68,539,304	109,266,452	106,256,093	2,755,059,537
Міндеттемелер									
Айналыстағы ақша	987,069,891	-	-	-	-	-	-	-	987,069,891
Банктердің және басқа мекемелердің талаптары									
<i>Шетелдік</i>	965,363	-	232,481	-	-	68,556,466	-	-	69,754,310
<i>Қазақстандық</i>	766,910,585	-	91,477,548	1,686,648	45,305,044	-	-	-	905,379,825
Пайда немесе зиян арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржы активтері	3,256,015	-	-	101,230	-	-	-	-	3,357,245
Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының шоттары	1,111	-	1,820	547,442	-	-	1,211,655	2,549,109	4,311,137
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	46,328,386	-	-	-	-	-	26,208	3,151	46,357,745
Кепілдік беру қорларының резервтері	18,662,389	-	-	-	-	-	-	-	18,662,389
Клиенттердің шоттары	138,406,702	-	23,711,261	8,427	-	-	3,578	56,341	162,186,309
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	295,964,826	-	-	-	-	-	-	-	295,964,826
Мерзімі кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	786,699	-	-	-	-	-	-	-	786,699
Басқа да міндеттемелер	2,097,139	-	1,322	7,149	-	-	9,628	7,197	2,122,435
Міндеттемелердің жиынтығы	2,260,449,106	-	115,424,432	2,350,896	45,305,044	68,556,466	1,251,069	2,615,798	2,495,952,811
Таза баланстық позиция	(1,969,541,758)	241,751,221	1,156,050,468	418,269,999	200,938,280	(17,162)	108,015,383	103,640,295	259,106,726
Таза баланстан тыс позиция	204,507,908	-	(110,761,050)	(507,878)	(17,004,889)	-	-	(76,234,091)	-
Таза баланстық және баланстан тыс позициялар	(1,765,033,850)	241,751,221	1,045,289,418	417,762,121	183,933,391	(17,162)	108,015,383	27,406,204	259,106,726

	Тенге	Алтын 1 трой унциясы = 99,668.5 тенге	АҚШ доллары 1 доллар = 120.30 тенге	Еуро 1 еуро = 177.17 тенге	Жапон йенасы 10 йена = 10.71 тенге	СДР 1 СДР = 189.89 тенге	Фунт стерлинг 1 фунт = 240.14 тенге	Басқа да	2007 31 желтоқсан ЖИЫНТЫҒЫ
Активтер									
Шетел валютасындағы ақша қаражаты	-	-	20,237,980	149,240	-	-	-	48,561	20,435,781
Алтын	-	215,923,786	-	-	-	-	-	-	215,923,786
Банктерге және басқа қаржы мекемелерге қойылатын талаптар									
Шетелдік	-	-	382,193,255	28,492,833	284,715,610	165,664	19,803,523	33,042,126	748,413,011
Қазақстандық	74,348,365	-	5,528,224	-	-	-	-	-	79,876,589
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	94,048	-	-	-	-	-	-	-	94,048
«Кері РЕПО» мәмілелері бойынша дебиторлық берешек	4,003,617	-	167,933,720	-	-	-	-	-	171,937,337
Сағу үшін қолда бар инвестициялар									
Шетелдік	-	-	510,004,477	264,733,268	66,076,051	-	76,811,575	31,358,483	948,983,854
Қазақстандық	24,299,919	-	-	-	-	-	-	-	24,299,919
Қауымдас компанияларға инвестициялар	1,330,318	-	-	-	-	-	-	-	1,330,318
Негізгі құрал-жабдықтар	24,178,608	-	-	-	-	-	-	-	24,178,608
Материалдық емес активтер	964,905	-	-	-	-	-	-	-	964,905
Мерзімі кейінге қалдырылған салық активтері	53,918	-	-	-	-	-	-	-	53,918
Басқа да активтер	4,946,282	5,012	5,181	-	-	-	750	-	4,957,225
Активтердің жиынтығы	<u>134,219,980</u>	<u>215,928,798</u>	<u>1,085,902,837</u>	<u>293,375,341</u>	<u>350,791,661</u>	<u>165,664</u>	<u>96,615,848</u>	<u>64,449,170</u>	<u>2,241,449,299</u>
Міндеттемелер									
Айналыстағы ақша	859,989,151	-	-	-	-	-	-	-	859,989,151
Банктердің және басқа мекемелердің талаптары									
Шетелдік	2,284,510	-	229,951	-	-	-	-	-	2,514,461
Қазақстандық	182,636,608	-	180,284,755	10,187,478	239,868,298	-	-	188	612,977,327
Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының шоттары	208,739,409	-	2,725	449,153	2,892,075	-	2,949,994	6,094,290	221,127,646
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	71,514,981	-	-	-	-	-	-	-	71,514,981
Кепілдік беру қорларының резервтері	9,378,750	-	-	-	-	-	-	-	9,378,750
Клиенттердің шоттары	1,416,543	-	71,692	5,170	-	-	-	7,371	1,500,776
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	221,263,582	-	-	-	-	-	-	-	221,263,582
Мерзімі кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	450,917	-	-	-	-	-	-	-	450,917
Басқа да міндеттемелер	2,543,398	-	55,721	494	83	-	375	883	2,600,954
Міндеттемелердің жиынтығы	<u>1,560,217,849</u>	<u>-</u>	<u>180,644,844</u>	<u>10,642,295</u>	<u>242,760,456</u>	<u>-</u>	<u>2,950,369</u>	<u>6,102,732</u>	<u>2,003,318,545</u>
Таза баланстық позиция	(1,425,997,869)	215,928,798	905,257,993	282,733,046	108,031,205	165,664	93,665,479	58,346,438	238,130,754
Таза баланстан тыс позиция	56,788,576	-	(56,788,576)	-	-	-	-	-	-
Таза баланстық және баланстан тыс позициялар	<u>(1,369,209,293)</u>	<u>215,928,798</u>	<u>848,469,417</u>	<u>282,733,046</u>	<u>108,031,205</u>	<u>165,664</u>	<u>93,665,479</u>	<u>58,346,438</u>	<u>238,130,754</u>

Ұлттық Банктің басшылығы Қазақстан Республикасындағы ағымдағы экономикалық жағдайды ескере отырып қазақстандық теңгенің АҚШ долларына қатысты 25%-ға дейінгі мөлшерде ауытқуы мүмкін деп болжайды. Сезімталдықтың бұл деңгейі Ұлттық Банктің негізгі басқару қызметкерлері үшін валюталық тәуекел туралы есептерді жасау кезінде Ұлттық Банктің ішінде пайдаланылады және Ұлттық Банк басшылығының валюталық бағамдардың өзгеруі мүмкіндігін бағалауын көрсетеді. Сезімталдықты талдауға айырбастау кезінде қолданыстағылармен салыстырғанда 25% және 5%-ға өзгерген бағамдар пайдаланылатын кезең соңындағы тек шетел валютасындағы сомалар енгізілген. Банктің бір жылдағы меншікті қаражатының валюта бағамдарының өзгеруіне сезімталдығын талдау (2008 жылғы және 2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қолданылған позициялардың және алтынның, АҚШ долларының, еуроның, жапон иенасының, СДР-дің, фунт стерлингтің, және басқа да шетел валютасының қазақстан теңгесіне қатысты бағамының 2008 жылы 25%-ға және 2007 жылы 5%-ға төмендеуінің не өсуінің жеңілдетілген сценарийі негізінде құрылған) төмендегідей берілуі мүмкін.

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Трой унциясының бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда өсуі	60,437,80	10,796,440
Трой унциясының бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда төмендеуі	(60,437,80)	(10,796,440)
АҚШ доллары бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда өсуі	261,322,35	42,423,471
АҚШ доллары бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда төмендеуі	(261,322,35)	(42,423,471)
Еуро бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда өсуі	104,440,53	14,136,652
Еуро бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда төмендеуі	(104,440,53)	(14,136,652)
Жапон иенасы бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда өсуі	45,983,34	5,401,560
Жапон иенасы бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда төмендеуі	(45,983,34)	(5,401,560)
СДР бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда өсуі	(4,291)	8,283
СДР бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда төмендеуі	4,291	(8,283)
Фунт стерлинг бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда өсуі	27,003,84	4,683,274
Фунт стерлинг бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда төмендеуі	(27,003,84)	(4,683,274)
Басқа да валюталар бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда өсуі	6,851,55	2,917,322
Басқа валюталар бағамының Қазақстан теңгесіне қарағанда төмендеуі	(6,851,55)	(2,917,322)

Талдау Ұлттық Банктің әр есепті кезеңнің соңында таза іске асырылмаған позициясы бар деген болжам негізінде дайындалды және тиісінше пайдалар мен зияндар туралы есепке әсері жоқ. Пайдалар мен зияндар туралы есепке ықпал ету Ұлттық Банктің жыл соңында тазартылған қымбат металдарды қайта бағалаудан және шетел валютасынан болған іске асырылмаған нетто позиция оң немес теріс болғандығына байланысты.

Сезімталдықты талдауды шектеу

Жоғарыда келтірілген кестелерде негізгі жол берілетін көрсеткіштің өзгеру әсері көрсетілген, ал басқа жол берілетін көрсеткіштер өзгеріссіз қалған. Іс жүзінде жол берілетін көрсеткіштер мен басқа факторлар арасында байланыс бар. Сондай-ақ сезімталдықтың желілік емес сипаты бар, сондықтан алынған нәтижелердің интерполяциясы немесе экстраполяция жүргізілмеуі қажет.

Сезімталдықты талдау Ұлттық Банктің активтер мен пассивтерді белсенді басқаратындығын ескермейді. Осыған қосымша ретінде Ұлттық Банктің қаржы жағдайы нарықтағы болып жатқан өзгерістерге байланысты өзгерістерге ұшырауы мүмкін. Мысалы, Ұлттық банктің қаржы нарықтарын басқару саласындағы стратегиясы нарық ауытқуының тәуекелдерін басқаруға бағытталған. Бағалы қағаздар нарығындағы бағалардың күрт теріс ауытқулары жағдайында басшылық инвестицияларды сату, инвестициялық портфельдің құрамын өзгерту әдістеріне, сондай-ақ өзге де қорғау әдістеріне оралуы мүмкін. Осылайша жол берілетін көрсеткіштердің өзгеруі міндеттемелерге әсер етпеуі мүмкін және шоғырландырылған баланста нарық бағасы бойынша есептелген активтерге біршама әсер етуі мүмкін. Бұл жағдайда активтер мен міндеттемелерді бағалаудың әртүрлі әдістері капитал мөлшерінің біршама ауытқуына әкелуі мүмкін.

Жоғарыда келтірілген сезімталдықты талдаудағы басқа шектеулерге Ұлттық Банктің қандай да болмасын сенімділікпен айтуға болмайтын нарықтағы болатын өзгерістер туралы тек болжамы ретінде көрінетін әлуетті тәуекелді ашу мақсатында нарықтағы болжамды қозғалыстарды қолдануы кіреді. Сондай-ақ барлық пайыздық ставкалар бірдей өзгереді деген болжам шектеу болып табылады.

(iii) Баға тәуекелі

Баға тәуекелі – бұл нарықтық бағалардағы өзгеріс нәтижесінде, егер бұл өзгерістер белгілі бір құралға тән факторлардан немесе нарықта сатылатын барлық құралдарға ықпалын тигізетін факторлардан туындаса, қаржы құралы құнының өзгеріп тұру тәуекелі. Баға тәуекелі Ұлттық Банк қаржы құралында ұзақ немесе қысқа позиция ұстанған кезде пайда болады.

Ұлттық Банк баға тәуекелін эталондық портфельден ауытқу лимиттерін белгілеу арқылы басқарады. Ұлттық Банк Басқармасы алтын валюта активтерін басқару жөніндегі инвестициялық стратегия шеңберінде үнемі бақылайтын және бекітетін Tracking Error көрсеткішінің көлемі осындай ауытқудың негізгі көрсеткіші болып табылады.

2008 және 2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банк баға тәуекеліне ұшыраған жоқ.

(б) Кредит тәуекелі

Кредит тәуекелі дегеніміз заем алушының немесе Ұлттық Банктің контрагентінің өз міндеттемелерін орындамау нәтижесінде туындайтын қаржылық ысырап тәуекелі. Ұлттық Банк кредит портфельін шоғырландыру лимиттерін белгілеу және сақтау талаптарын қоса алғанда, кредит тәуекелін басқару саясатын және рәсімдерін әзірледі, сондай-ақ Инвестициялық Комитетті құрды, оның функциясына кредит тәуекелінің лимиттерін қадағалау кіреді. Ұлттық Банктің кредит тәуекелін Басқарма қарайды және бекітеді.

Банктің кредит саясаты:

- Ұлттық Банктің қарсы әріптестері бойынша ең жоғарғы тәуекел лимитін есептеу және белгілеу әдіснамасын;
- Ұлттық Банктің қарсы әріптестері бойынша тәуекел лимитінің тұрақты мониторингін жүргізу рәсімдерін және оны қайта қарауды белгілейді.

Қарсы әріптестердің тізіміне кіргізу туралы өтінімдер Ұлттық Банктің талдаушыларына келіп түседі. Талдаушылардың қарсы әріптес туралы есебі қаржылық көрсеткіштер коэффициенттерінің талдауына және халықаралық рейтинг агенттіктерінің деректері бойынша қаржылық жағдайының талдауына негізделеді. Осы есептің негізінде инвестициялық комитет қарсы әріптесті бекітеді.

Ұлттық Банктің талдаушылары күн сайын қарсы әріптеске белгіленген лимиттің мониторингін жүргізеді. Жекелеген қарсы әріптестерді талдаумен қоса Ұлттық Банктің талдаушылары портфельдерді кредит тәуекелдерін шоғырландыруға қатысты бағалауды жүргізеді.

Ұлттық Банктің кредит тәуекелінің ең жоғарғы деңгейі, әдетте, шоғырландырылған баланстағы қаржы активтерінің баланстыққұнында көрсетіледі. Активтер мен міндеттемелерді өзара есепке алу мүмкіндігінің ықтимал кредит тәуекелінің төмендеуі үшін айтарлықтай маңызы болмайды.

Кредиттік тәуекелдің ең көп мөлшері

Ұлттық Банктің кредиттік тәуекелінің ең көп мөлшері нақты активтерге және жалпы нарық тәуекелдеріне тиесілі жеке тәуекелдерге байланысты біршама өзгеріп отыруы мүмкін.

Келесі кестеде қаржы активтері мен шартты міндеттемелер бойынша кредиттік тәуекелдің ең көп мөлшері көрсетілген. Баланс шоттарында көрсетілген қаржы активтері үшін кредиттік тәуекелдің ең көп мөлшері активтерді, міндеттемелерді және қамтамасыз етуді есептеуді ескермей осы активтердің баланстық құнына тең. Қаржы кепілдемелері мен басқа шартты міндеттемелер үшін кредиттік тәуекелдің ең көп мөлшері кепілдеме бойынша төлемдер жүргізу қажеттігі туындаған кезде немесе ашық кредиттік желі шеңберінде несиелерді талап еткен жағдайда Ұлттық Банктің төлеуі қажет ең көп соманы білдіреді. Кепілдік қамтамасыз ету әрбір жеке заем бойынша кредит сомасымен шектелген әділ құн бойынша көрсетіледі.

2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша:

	Кредиттік тәуекелдің ең көп мөлшері	Есептеу сомасы	Есептеуден кейінгі кредиттік тәуекелдің таза мөлшері	Қамтамасыз ету	Есептеуден кейін және қамтамасыз етуді есепке алудан кейін кредиттік тәуекелдің таза мөлшері
Шетел валютасындағы ақша қаражаты	11,206,351	-	11,206,351	-	11,206,351
Алтын	241,751,221	-	241,751,221	-	241,751,221
Банктерге және басқа қаржы мекемелерге қойылатын талаптар	882,127,067	-	882,127,067	-	882,127,067
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	9,737,704	-	9,737,704	-	9,737,704
Кері РЕПО мәмілелері бойынша дебиторлық берешек	396,002,190	-	396,002,190	375,522,260	20,479,930
Сату үшін қолда бар инвестициялар	1,177,628,144	-	1,177,628,144	-	1,177,628,144
Өтеуге дейінгі ұсталатын инвестициялар	921,272	-	921,272	-	921,272
Қауымдасқан компанияларға инвестициялар	1,332,448	-	1,332,448	-	1,332,448
Басқа да қаржы активтері	2,618,742	-	2,618,742	274	2,618,468

2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша:

	Кредиттік тәуекелдің ең көп мөлшері	Есептеу сомасы	Есептеуден кейінгі кредиттік тәуекелдің таза мөлшері	Қамтамасыз ету	Есептеуден кейін және қамтамасыз етуді есепке алудан кейінгі кредиттік тәуекелдің таза мөлшері
Шетел валютасындағы ақша қаражаты	20,435,781	-	20,435,781	-	20,435,781
Алтын	215,923,786	-	215,923,786	-	215,923,786
Банктерге және басқа қаржы мекемелерге қойылатын талаптар	828,289,600	-	828,289,600	-	828,289,600
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	94,048	-	94,048	-	94,048
Кері РЕПО мәмілелері бойынша дебиторлық берешек	171,937,337	-	171,937,337	172,371,121	-
Сату үшін қолда бар инвестициялар	973,283,773	-	973,283,773	-	973,283,773
Өтеуге дейінгі ұсталатын инвестициялар	-	-	-	-	-
Қауымдасқан компанияларға инвестициялар	1,330,318	-	1,330,318	-	1,330,318
Басқа да қаржы активтері	2,417,240	-	2,417,240	510	2,416,730

Келесі кестеде құнсызданған және мерзімі өткен, бірақ құнсыздануға ұшырамайтын қаржы активтерінің ағымдағы құны көрсетілген:

	Мерзімі өтпеген және құнсызданбаған	Мерзімі өткен, бірақ құнсызданбаған	Құнсызданған	2008 жылғы 31 желтоқсан Жиынтығы
Шетел валютасындағы ақша қаражаты	11,206,351	-	-	11,206,351
Алтын	241,751,221	-	-	241,751,221
Банктерге және басқа қаржы мекемелерге қойылатын талаптар	882,127,067	-	-	882,127,067
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	9,737,704	-	-	9,737,704
Кері РЕПО мәмілелері бойынша дебиторлық берешек	396,002,190	-	-	396,002,190
Сату үшін қолда бар инвестициялар	1,177,628,144	-	-	1,177,628,144
Өтеуге дейінгі ұсталатын инвестициялар	921,272	-	-	921,272
Қауымдасқан компанияларға инвестициялар	1,332,448	-	-	1,332,448
Басқа да қаржы активтері	2,615,0	3,679	-	2,618,742
	Мерзімі өтпеген және құнсызданбаған	Мерзімі өткен, бірақ құнсызданбаған	Құнсызданған	2007 жылғы 31 желтоқсан Жиынтығы
Шетел валютасындағы ақша қаражаты	20,435,781	-	-	20,435,781
Алтын	215,923,786	-	-	215,923,786
Банктерге және басқа қаржы мекемелерге қойылатын талаптар	828,289,600	-	-	828,289,600
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	94,048	-	-	94,048
Кері РЕПО мәмілелері бойынша дебиторлық берешек	171,937,337	-	-	171,937,337
Сату үшін қолда бар инвестициялар	973,283,773	-	-	973,283,773
Өтеуге дейінгі ұсталатын инвестициялар	1,330,318	-	-	1,330,318
Қауымдасқан компанияларға инвестициялар	2,412,955	4,285	-	2,417,240

Ұлттық Банк қарсы әріптестерінің қаржы активтері үш рейтингтік агенттік Moody's Investors' Services, Standard & Poor's және Fitch берген рейтингтердің ең төменгісімен жіктеледі.

Төменде келтірілген кестеде Standard & Poor's рейтинг агенттігінің код белгілеуі пайдаланылады, осы ақпарат Bloomberg ақпарат жүйесінен алынды.

Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздары және олар бойынша жинақталған сыйақы Қазақстан Республикасының ұзақ мерзімді рейтингтерінің ең төменгісімен жіктелді. AAA+ рейтингі мысалы, Халықаралық Валюта Қоры тәрізді сенімділігі жоғары халықаралық қаржы институтын белгілеуге пайдаланылады.

Төменде Ұлттық Банк активтерінің 2008 және 2007 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кредиттік рейтингі келтіріліп отыр:

	2008 жылғы 31 желтоқсан			2007 жылғы 31 желтоқсан		
	Кредиттік рейтинг	Сомасы	Қаржы активтері-мен %	Кредиттік рейтинг	Сомасы	Қаржы активтері-мен %
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ						
Алтын	AA+	28,202,868	1.07	AA+	18,864,948	0.89
	AA-	71,619,168	2.71	AA	13,457,569	0.63
	A+	47,496,284	1.80	AA-	56,106,892	2.64
	A	19,856,266	0.75	A+	13,643,008	0.64
	рейтингсіз	5,229,536	0.20	A	47,689,726	2.25
Банктерге және басқа қаржы мекемелерге қойылатын талаптар	AAA	701,423,953	26.58	AAA+	165,664	0.01
	AA+	2,267,496	0.09	AAA	594,024,514	27.98
	AA-	24,929,766	0.94	AA+	103,002	-
	A+	36,555,347	1.38	AA	17,654,734	0.83
	A	19,973,845	0.76	AA-	77,094,526	3.63
	BBB+	560,776	0.02	A+	33,515,583	1.58
	BBB-	19,545,980	0.74	A	8,704,941	0.41
	B+	15,030,625	0.57	BBB	2,537,752	0.12
	WR	281	0.00	BB+	67,282,300	3.17
	рейтингсіз	61,838,998	2.34	BB	2,344,790	0.11
				B	629,944	0.03
				B-	61,091	-
				рейтингсіз	24,170,759	1.14
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша	AA	565	0.00	AA	-	0.00
	A+	101,230	0.00	A+	-	0.00
	A	9,489,376	0.36	A	-	0.00
бағаланатын қаржы активтері	BB	95,838	0.00	B+	68,054	0.00
«Кері РЕПО» мәмілелері бойынша дебиторлық берешек	B+	50,695	0.00	рейтингсіз	25,994	0.00
Сату үшін қолда бар инвестициялар	AAA	276,299,545	10.47	AAA	167,933,720	7.91
	B+	119,702,645	4.54	BBB	4,003,617	0.19
	AAA	770,242,374	29.18	AAA	716,422,929	33.74
	AA+	9,308,844	0.35	AA+	9,386,600	0.44
	AA	80,694,473	3.06	AA	66,076,051	3.11
	AA-	2,794,135	0.11	AA-	25,533,508	1.20
	A+	58,211,145	2.21	A+	46,714,553	2.20
	A	3,213,774	0.12	A	29,084,849	1.37
	A-	8,649,745	0.33	BBB	22,664,797	1.07
	A-1+	82,642,951	3.13	рейтингсіз	57,400,486	2.71
	A2	51,399,163	1.95			
	BBB	67,671,898	2.56			
	BBB-	7,703,992	0.29			
	рейтингсіз	35,095,650	1.33			
Өтеуге дейін ұсталатын инвестициялар	BBB-	921,272	0.03			
Басқа да қаржы активтері	BBB-	955,804	0.04	AA-	3,188	-
				BBB	5,012	-
				рейтингсіз	8,411	-
Барлық қаржы активтері		<u>2,639,776,303</u>	<u>100.00</u>		<u>2,123,383,512</u>	<u>100.00</u>

(в) Өтімділік тәуекелі

Өтімділік тәуекелі дегеніміз Ұлттық Банктің қаржы құралдары бойынша қаржы міндеттемелерін өтеу кезінде қиындықтардың туындау тәуекелі. Өтімділік тәуекелі активтер мен міндеттемелер өтеу мерзімдері бойынша сәйкес келмеген кезде туындайды. Активтер мен міндеттемелердің өтеу мерзімдері бойынша сәйкес келуі және/немесе бақыланатын сәйкес келмеуі Ұлттық Банкті қоса алғанда қаржы институттарын басқаруда негізге алынатын сәт болып табылады. Жүргізілетін операциялардың айырмашылығы және олармен байланысты белгісіздіктің салдарынан, активтер мен міндеттемелердің өтеу мерзімдері бойынша толық сәйкес келуі қаржы институттары үшін әдеттегі практика болып табылмайды, мұның өзі операциялардың пайдалылығын арттыруға мүмкіндік береді, дегенмен, зиянның туындау тәуекелін жоғарылатады.

Ұлттық Банк барлық міндеттемелерді өтеу мерзімінің басталуына қарай оларды орындауға қажетті ақша қаражатының үнемі болуын қамтамасыз ету мақсатында қажетті өтімділік деңгейін қолдайды. Ұлттық Банктің өтімділікті басқару жөніндегі саясатын Басқарма қарайды және бекітеді.

Ұлттық Банк өтімділікке қатысты күтпеген талаптардың әсеріне жедел және күрт ауытқуларсыз жауап қатуына Ұлттық Банктің қабілетті болуы үшін қаржыландыру көздерінің әртараптандырылған және тұрақты құрылымын белсенді түрде қолдауға ұмтылады.

Ұлттық Банк эмиссиялық банк болып табылатынын ескерсек (ұлттық валютаны – теңгені эмиссиялайды), ұлттық валютадағы міндеттемелерді орындау тәуекелі төмен және өтімділік тәуекелі шын мәнісінде тек қана Ұлттық Банктің шетел валютасымен көрсетілген қаржы міндеттемелерін орындауға қолданылады.

Банктің өтімділікті басқару жөніндегі саясаты мыналардан тұрады:

- шетел валюталары бөлігіндегі ақша қаражатының ағынын және өтімді активтердің қажетті деңгейіндегі осы ақша қаражатының осы ағындарымен байланысты есептеуді болжау;
- қаржыландыру көздерінің әртараптандырылған құрылымын қолдау;
- касса өтімділігі құлдыраған жағдайда, қорғану шарасы ретінде еркін іске асыруға болатын өтімділігі жоғары активтер портфеліне қызмет көрсету;
- өтімділікті және берілген қаржыландыру деңгейін қолдау жөнінде резервтік жоспарлар әзірлеу; және
- Банк өтімділігінің баланстық көрсеткіштерінің белгіленген нормативтерге сәйкестігін бақылауды жүзеге асыру.

Монетарлық операциялар департаменті Монетарлық операцияларды есепке алу басқармасынан активтер мен міндеттемелердің өтімділігі туралы ақпарат алады және өтімділік позициясына талдау жүргізеді. Осыдан кейін Монетарлық операциялар департаменті Ұлттық Банктің өтімділік портфеліне өтімділігі жоғары активтердің жеткілікті санын сатып алу арқылы жеткілікті өтімділік деңгейін сақтауды қамтамасыз етеді. Өтімділіктің қажетті деңгейін ұстау үшін өтімділік портфелі ең қысқа мерзімде сатуды жүзеге асыруға болатын активтерге инвестицияланады.

ҚҰБ Инвестициялық стратегиясына сәйкес өтімділік портфелінің активтері өтімділігі жоғары қаржы активтерінен тұрады, олардың арасында мыналар болуы тиіс:

- қолма-қол шетел валютасы;
- мемлекеттік шетелдік қазынашылық вексельдер, агенттік борыштық міндеттемелер, қысқа мерзімді кредиттік рейтингтері А төмен емес және ұзақ мерзімді кредиттік рейтингі ВВВ және одан жоғары халықаралық үкіметтік және үкіметтік емес қаржы ұйымдарының борыштық бағалы қағаздары;
- кредиттік рейтингтері А-дан төмен емес қарсы әріптестермен валюталық және алтын депозиттері;
- нарықтық құны мәміле жасалған күнгі мәміле сомасының 100 пайызынан кем емес инвестициялау үшін рұқсат етілген бағалы қағаздар кепілімен ұзақ мерзімді кредиттік рейтингі А төмен емес қарсы әріптестермен РЕПО және кері РЕПО операциялары;
- мынадай индекстерге кіретін акциялар: S&P500, DJ STOXX 50€, Nikkei 225, FTSE 100, S&P/ASX және басқалары.

Өтімділік портфелінің көлемі 1 миллиард АҚШ долларынан кем болмауы тиіс.

Төменде 2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтеудің шарттық мерзімдері бойынша Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелері келтірілген:

	Талап ету бойынша және 1 айдан кем	1 айдан 6 айға дейін	6 айдан 1 жылға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан артық	Өтеу мерзімі белгіленбеген	Жиынтығы
Активтер							
Шетел валютасындағы ақша қаражаты	11,206,351	-	-	-	-	-	11,206,351
Алтын	236,521,684	5,229,537	-	-	-	-	241,751,221
Банктерге және басқа қаржы мекемелерге қойылатын талаптар							
<i>Шетелдік</i>	853,985,769	-	-	-	-	-	853,985,769
<i>Қазақстандық</i>	28,141,298	-	-	-	-	-	28,141,298
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	9,737,704	-	-	-	-	-	9,737,704
«кері РЕПО» мәмілелері бойынша дебиторлық берешек	396,002,190	-	-	-	-	-	396,002,190
Сату үшін қолда бар инвестициялар							
<i>Шетелдік</i>	105,314,469	125,294,939	170,975,929	622,860,158	56,359,284	-	1,080,804,77
<i>Қазақстандық</i>	22,113,949	15,677,730	53,653,037	4,878,649	-	500,000	96,823,365
Өтеуге дейін ұсталынатын инвестициялар	921,272	-	-	-	-	-	921,272
Қауымдасқан компанияларға инвестициялар	-	-	-	-	-	1,332,448	1,332,448
Негізгі құрал-жабдықтар	-	-	-	-	-	26,589,859	26,589,859
Материалдық емес активтер	-	-	-	-	-	1,551,418	1,551,418
Мерзімі кейінге қалдырылған салық активтері	-	-	-	59,814	-	-	59,814
Басқа да активтер	2,847,525	-	3,304,524	-	-	-	6,152,049
Активтердің жиынтығы	1,666,792,21	146,202,206	227,933,490	627,798,621	56,359,284	29,973,725	2,755,059,53
Міндеттемелер							
Айналыстағы ақша	987,069,891	-	-	-	-	-	987,069,891
Банктердің және басқа мекемелердің талаптары							
<i>Шетелдік</i>	69,754,310	-	-	-	-	-	69,754,310
<i>Қазақстандық</i>	905,379,825	-	-	-	-	-	905,379,825
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	3,357,245	-	-	-	-	-	3,357,245
Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының шоттары	4,311,137	-	-	-	-	-	4,311,137
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	46,357,745	-	-	-	-	-	46,357,745
Кепілдік беру қорларының резервтері	-	-	-	-	-	18,662,389	18,662,389
Клиенттердің шоттары	162,186,309	-	-	-	-	-	162,186,309
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	180,019,894	69,969,480	45,975,452	-	-	-	295,964,826
Мерзімі кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	-	-	-	786,699	-	-	786,699
Басқа да міндеттемелер	2,122,435	-	-	-	-	-	2,122,435
Міндеттемелердің жиынтығы	2,360,558,79	69,969,480	45,975,452	786,699	-	18,662,389	2,495,952,81
Нетто-позиция	(693,766,580)	76,232,726	181,958,038	627,011,922	56,359,284	11,311,336	259,106,726
Жинақталған айырма	(693,766,580)	(617,533,854)	(435,575,816)	191,436,106	247,795,390	259,106,726	

Төменде 2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтеудің шарттық мерзімдері бойынша Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелері келтірілген:

	Талап ету бойынша және 1 айдан кем	1 айдан 6 айға дейін	6 айдан 1 жылға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан артық	Өтеу мерзімі белгіленбеген	Жиынтығы
Активтер							
Шетел валютасындағы ақша қаражаты	20,435,781	-	-	-	-	-	20,435,781
Алтын	186,407,463	29,516,323	-	-	-	-	215,923,786
Банктерге және басқа қаржы мекемелерге қойылатын талаптар							
<i>Шетелдік</i>	748,413,011	-	-	-	-	-	748,413,011
<i>Қазақстандық</i>	79,876,589	-	-	-	-	-	79,876,589
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	94,048	-	-	-	-	-	94,048
«кері РЕПО» мәмілелері бойынша дебиторлық берешек	171,937,337	-	-	-	-	-	171,937,337
Сату үшін қолда бар инвестициялар							
<i>Шетелдік</i>	116,761,509	37,494,198	44,596,319	671,285,660	78,846,168	-	948,983,854
<i>Қазақстандық</i>	6,664,765	-	1,206,700	6,626,104	9,280,347	522,003	24,299,919
Қауымдасқан компанияларға инвестициялар	-	-	-	-	-	1,330,318	1,330,318
Негізгі құрал-жабдықтар	-	-	-	-	-	24,178,608	24,178,608
Материалдық емес активтер	-	-	-	-	-	964,905	964,905
Мерзімі кейінге қалдырылған салық активтері	-	-	-	53,918	-	-	53,918
Басқа да активтер	2,479,093	-	2,478,132	-	-	-	4,957,225
Активтердің жиынтығы	1,333,069,59	67,010,521	48,281,151	677,965,682	88,126,515	26,995,834	2,241,449,29
Міндеттемелер							
Айналыстағы ақша	859,989,151	-	-	-	-	-	859,989,151
Банктердің және басқа мекемелердің талаптары							
<i>Шетелдік</i>	2,514,461	-	-	-	-	-	2,514,461
<i>Қазақстандық</i>	612,666,989	310,338	-	-	-	-	612,977,327
Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының шоттары	221,127,646	-	-	-	-	-	221,127,646
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	71,514,981	-	-	-	-	-	71,514,981
Кепілдік беру қорларының резервтері	-	-	-	-	-	9,378,750	9,378,750
Клиенттердің шоттары	1,500,776	-	-	-	-	-	1,500,776
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	133,205,278	-	88,058,304	-	-	-	221,263,582
Мерзімі кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	-	-	-	450,917	-	-	450,917
Басқа міндеттемелер	2,600,954	-	-	-	-	-	2,600,954
Міндеттемелердің жиынтығы	1,905,120,25	310,338	88,058,304	450,917	-	9,378,750	2,003,318,54
Нетто-позиция	(572,050,640)	66,700,183	(39,777,153)	677,514,765	88,126,515	17,617,084	238,130,754
Жинақталған айырма	(572,050,640)	(505,350,457)	(545,127,610)	132,387,155	220,513,670	238,130,754	

Төменде келтірілген кесте Ұлттық Банктің қаржы міндеттемелері бойынша ақша қаражаты ағынының дисконтталмаған сомасын бөлуді көрсетеді. Осы кестеде көрсетілген ақша ағынының (түсу)/шығу толық номиналды шамасы қаржы міндеттемелері мен шартты міндеттемелер бойынша дисконтталмаған шарттық ақша ағынын көрсетеді. Ұлттық Банк болжаған қаржы міндеттемелері және шартты міндеттемелердің деректері бойынша ақша ағынының қозғалысы төменде келтірілген талдаудан өзгеше болуы мүмкін.

Ұлттық Банктің 2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша позициясы мынадай болып көрсетілген.

	Талап ету бойынша және 1 айдан кем	1 айдан 6 айға дейін	6 айдан 1 жылға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	Ақша ағындарының жалпы номиналдық мөлшері есептен шығу/ (түсу)	Баланстық құны
ҚАРЖЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ						
Айналыстағы ақша	987,069,891	-	-	-	987,069,891	987,069,891
Банктердің және басқа мекемелердің талаптары						
Шоттар және депозиттер	851,816,122	-	-	-	851,816,122	905,567,672
Операциялар бойынша талаптар	69,336,634	-	-	-	69,336,634	69,336,634
Заемдар	229,829	-	-	-	229,829	229,829
Туынды қаржы құралдары						
<i>Шығу</i>	129,065,539	-	-	-	129,065,539	
<i>Түсу</i>	(128,834,493)	-	-	-	(128,834,493)	3,357,245
Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының шоттары	4,311,137	-	-	-	4,311,137	4,311,137
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	46,357,745	-	-	-	46,357,745	46,357,745
Кепілдік беру қорларының резервтері	18,662,389	-	-	-	18,662,389	18,662,389
Клиенттердің шоттары	162,186,309	-	-	-	162,186,309	162,186,309
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	200,833,161	70,666,613	48,380,662	-	319,880,436	295,964,826
Басқа да қаржы міндеттемелері	663,139	-	-	-	663,139	663,139
Қаржы міндеттемелерінің жиынтығы	<u>2,341,697,40</u>	<u>70,666,613</u>	<u>48,380,662</u>	<u>-</u>	<u>2,460,744,67</u>	<u>2,493,706,81</u>

Ұлттық Банктің 2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша позициясы мынадай болып көрсетілген.

	Талап ету бойынша және 1 айдан кем	1 айдан 6 айға дейін	6 айдан 1 жылға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	Ақша ағындары- ның жалпы номиналдық мөлшері есептен шығу/ (түсу)	Баланстық құны
ҚАРЖЫ						
МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ						
Айналыстағы ақша Банктердің және басқа мекемелердің талаптары	859,989,151	-	-	-	859,989,151	859,989,151
Шоттар және депозиттер	612,764,534	310,467	-	-	613,075,001	613,064,375
Операциялар бойынша талаптар	2,198,516	-	-	-	2,198,516	2,198,516
Заемдар	228,897	-	-	-	228,897	228,897
Туынды қаржы құралдары						
Шығу	56,711,150	-	-	-	56,711,150	-
Түсу	(56,788,576)	-	-	-	(56,788,576)	(94,048)
Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының шоттары	221,127,646	-	-	-	221,127,646	221,127,646
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	71,514,981	-	-	-	71,514,981	71,514,981
Кепілдік беру қорларының резервтері	9,378,750	-	-	-	9,378,750	9,378,750
Клиенттердің шоттары	1,500,776	-	-	-	1,500,776	1,500,776
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	133,530,653	-	90,214,874	-	223,745,527	221,263,582
Басқа да қаржы міндеттемелері	918,043	-	-	-	918,043	918,043
Қаржы міндеттемелерінің жиынтығы	1,913,074,521	310,467	90,214,874	-	2,003,599,862	2,001,090,669

(г) Операция тәуекелі

Операция тәуекелі – алаяқтық, заңсыз қызмет жасау, қателер жіберу, жіберілген қателер, жүйенің тиімсіздігі немесе іркілісі нәтижесінде зиянның пайда болу тәуекелі. Операция тәуекеліне құқықтық тәуекел кіреді.

Ұлттық Банктің мақсаты алдын ала және анықтайтын бақылау рәсімдерін жүргізу арқылы операция тәуекелін басқару болып табылады. Операция тәуекелін басқару саласында бақылау рәсімдерін жүргізу жөніндегі басым жауапкершілік әр операция департаментінің басшыларына жүктеледі. Оған қоса, Ұлттық Банкте операция тәуекелін басқару саласында, атап айтқанда төмендегі аспектілерді жабатын жалпы стандарттар мен рәсімдер дамып отыр:

- операцияларды тәуелсіз авторизациялауды қоса, өкілеттіктерді бөлу бойынша талаптар;
- салыстырып тексеруді жүргізу және операциялар мониторингін жүзеге асыру бойынша талаптар;
- реттеуші органдар талаптарына және заңнаманың басқа талаптарына сәйкес келу;
- бақылаулар мен рәсімдерді құжаттау;
- операция тәуекеліне ұшырауды кезеңдік бағалауды жүргізу бойынша талаптар;
- бірегейлендірілген тәуекелдерге қатысты бақылаулар мен рәсімдердің бара-барлығы;

- операция тәуекелдерінің салдарынан болған ысыраптар және оларды жою бойынша ұсынылып отырылған шаралар бойынша есептерді беру жөніндегі талаптар;
- төтенше жағдайларда қызметті қолдау бойынша жоспарларды әзірлеу;
- оқу бағдарламалары және қызметкерлердің кәсіби дамуы;
- этикалық стандарттар;
- тәуекелді, тиімді болған жерде сақтандыруды қоса, азайту тәсілі.

Ұлттық Банктің стандарттары мен рәсімдеріне сәйкес Ішкі Аудит Департаментінің кезеңдік тексеру бағдарламасын қолданады. Ішкі аудиттің тексеру нәтижелері тексеру жүргізілген операция департаменттерінің басшыларымен талқыланады және Басқарма Төрағасына жіберіледі.

(д) Географиялық тәуекел

Төменде 2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелерінің географиялық талдауы келтірілген:

	Қазақстан	ЭЫДҰ елдері	Басқа елдер	Барлығы
Активтер				
Шетел валютасындағы ақша қаражаты	11,206,351	-	-	11,206,351
Алтын	69,347,099	172,404,122	-	241,751,221
Банктерге және басқа қаржы мекемелерге қойылатын талаптар				
<i>Шетелдік</i>	-	785,053,215	68,932,554	853,985,769
<i>Қазақстандық</i>	28,141,298	-	-	28,141,298
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	101,230	9,636,474	-	9,737,704
«Кері РЕПО» мәмілелері бойынша дебиторлық берешек	119,702,645	276,299,545	-	396,002,190
Сату үшін қолда бар инвестициялар				
<i>Шетелдік</i>	-	1,080,804,779	-	1,080,804,779
<i>Қазақстандық</i>	96,823,365	-	-	96,823,365
Өтеуге дейін ұсталынатын инвестициялар	921,272	-	-	921,272
Қауымдасқан компанияларға инвестициялар	1,332,448	-	-	1,332,448
Негізгі құрал-жабдықтар	26,589,859	-	-	26,589,859
Материалдық емес активтер	1,551,418	-	-	1,551,418
Мерзімі кейінге қалдырылған салық активтері	59,814	-	-	59,814
Басқа да активтер	6,004,989	112,474	34,586	6,152,049
Активтердің жиынтығы	361,781,788	2,324,310,609	68,967,140	2,755,059,537
Міндеттемелер				
Айналыстағы ақша	987,069,891	-	-	987,069,891
Банктердің және басқа мекемелердің талаптары				
<i>Шетелдік</i>	185,194	965,363	68,603,753	69,754,310
<i>Қазақстандық</i>	905,379,825	-	-	905,379,825
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері	3,357,245	-	-	3,357,245
Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының шоттары	4,311,137	-	-	4,311,137
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	46,357,745	-	-	46,357,745
Кепілдік беру қорларының резервтері	18,662,389	-	-	18,662,389
Клиенттердің шоттары	162,186,309	-	-	162,186,309
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	295,964,826	-	-	295,964,826
Мерзімі кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	786,699	-	-	786,699
Басқа міндеттемелер	1,939,830	176,440	6,165	2,122,435
Міндеттемелердің жиынтығы	2,426,201,090	1,141,803	68,609,918	2,495,952,811
Нетто позиция	(2,064,419,302)	2,323,168,806	357,222	259,106,726

Төменде 2007 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелерінің географиялық талдауы келтірілген:

	Қазақстан	ЭЫДҰ елдері	Басқа елдер	Барлығы
Активтер				
Шетел валютасындағы ақша қаражаты	20,435,781	-	-	20,435,781
Алтын	66,161,642	149,762,144	-	215,923,786
Банктерге және басқа қаржы мекемелерге қойылатын талаптар				
<i>Шетелдік</i>	2,632,613	745,269,715	510,683	748,413,011
<i>Қазақстандық</i>	79,876,589	-	-	79,876,589
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері «Кері РЕПО» мәмілелері бойынша	94,048	-	-	94,048
дебиторлық берешек	4,003,617	167,933,720	-	171,937,337
Сату үшін қолда бар инвестициялар				
<i>Шетелдік</i>	-	948,983,854	-	948,983,854
<i>Қазақстандық</i>	24,299,919	-	-	24,299,919
Қауымдасқан компанияларға инвестициялар	1,330,318	-	-	1,330,318
Негізгі құрал-жабдықтар	24,178,608	-	-	24,178,608
Материалдық емес активтер	964,905	-	-	964,905
Мерзімі кейінге қалдырылған салық активтері	53,918	-	-	53,918
Басқа да активтер	4,196,391	739,727	21,107	4,957,225
Активтердің жиынтығы	228,228,349	2,012,689,160	531,790	2,241,449,299
Міндеттемелер				
Айналыстағы ақша	859,989,151	-	-	859,989,151
Банктердің және басқа мекемелердің талаптары				
<i>Шетелдік</i>	-	2,284,510	229,951	2,514,461
<i>Қазақстандық</i>	612,977,327	-	-	612,977,327
Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының шоттары	221,127,646	-	-	221,127,646
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	71,514,981	-	-	71,514,981
Кепілдік беру қорларының резервтері	9,378,750	-	-	9,378,750
Клиенттердің шоттары	1,500,776	-	-	1,500,776
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	221,263,582	-	-	221,263,582
Мерзімі кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	450,917	-	-	450,917
Басқа да міндеттемелер	2,007,316	593,638	-	2,600,954
Міндеттемелердің жиынтығы	2,000,210,446	2,878,148	229,951	2,003,318,545
Нетто позиция	(1,771,982,097)	2,009,811,012	301,839	238,130,754

40 ЕСЕПТІ КҮННЕН КЕЙІНГІ ОҚИҒАЛАР

2008 және 2007 жылдары ҚҰБ Қазақстан теңгесінің АҚШ долларына айырбас бағамын 1 доллар үшін 117 теңгеден 1 доллар үшін 123 теңгеге дейінгі шекте қолдап отырды. 2009 жылғы 4 ақпаннан бастап ҚҰБ Қазақстан теңгесі бағамының қолдау деңгейінің 1 АҚШ доллары үшін +/- 3% 150 теңгеге дейін өзгеретіндігі туралы жариялады.

Ұлттық Банктің басшылығы өзінің талдауында айырбас бағамының өзгеруінің 39-ескертуде берілген валюта тәуекеліне сезімталдығының ықтимал әсерін бағалады.

41 ӘЛУЕТТІК ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

Ұлттық Банктің кредиттік ресурстарды беру бойынша әлуетті міндеттемелері бар. Осы міндеттемелер мақұлданған кредит, кредиттік желі нысанындағы кредиттік ресурстарды, сондай-ақ овердрафты беруді көздейді.

Ұлттық Банк банктік кепілдік береді және өз клиенттерінің үшінші тұлғалар алдындағы міндеттемелерін орындауды қамтамасыз ету мақсатында аккредитивтер ашады. Көрсетілген келісімдер Ұлттық Банк міндеттемелерінің лимитін белгілейді және әдетте бес жылға дейін қолданылады. Банк, сондай-ақ бағалы қағаздардағы заемдар операциялары бойынша есептейтін агенті ретінде кепілдік береді.

Баланстан тыс міндеттемелердің шарттық сомалары санаттар бөлігінде төмендегі кестеде келтірілген. Кредиттер беру бойынша міндеттемелер бөлігінде кестеде келтірілген сомалар көрсетілген міндеттемелер толық орындалады деп болжайды. Кестедегі кепілдіктер мен аккредитивтер бөлігіндегі көрсетілген сомалар Ұлттық Банктің қарсы агенттері шарт талаптарына сәйкес өз міндеттемелерін орындай алмағанда шоғырландырылған қаржы есептілігінде көрсетілуі мүмкін бухгалтерлік зиянның ең жоғары шамасын көрсетеді.

	2008 жылғы 31 желтоқсан	2007 жылғы 31 желтоқсан
Сомасы шартқа сәйкес		
Кредиттер және кредиттік желілерді беру бойынша міндеттемелер	98,448	98,755
Кепілдіктер және аккредитивтер	3,758	37,758
	<u>102,206</u>	<u>136,513</u>

Көрсетілген міндеттемелердің көп бөлігі ішінара немесе толық орындалмай тоқтатылуы мүмкін. Осының салдарынан жоғарыда көрсетілген міндеттемелер күтілетін ақша қаражатының әкетілуін көрсетпейді.

(а) Сақтандыру

Қазақстанда сақтандыру саласы даму сатысында және әлемнің басқа елдеріне тән көптеген сақтандыру нысандарына әлі де болса толық көлемде қол жеткен жоқ. Ұлттық Банк мүлікке және жабдыққа қатысты ішінара сақтандырумен орнын толтыруды көздеген. Сақтандыру шартына сәйкес өрт, жай түсу, газ жарылысы, табиғи апаттар, судан келген зақымдар және т.б. салдарынан ҚҰБ мүлкіне келген залалды өтеумен байланысты ҚҰБ мүліктік мүдделері сақтандыру объектісі болып табылады.

Ұлттық Банк Ұлттық Банктің мүлкімен байланысты сақтандыру жағдайларының нәтижесінде туындайтын және Ұлттық Банктің қызметіне жататын мүлікке немесе қоршаған ортаға келген зиянға байланысты үшінші тараптың қызметі немесе міндеттемесі тоқтатылған жағдайда мүлікке және жабдыққа қатысты толық сақтандырып жабуды көздемейді. Ұлттық Банк толық сақтандыруды қамтамасыз етпейінше, қандай да бір активтерді жоғалту немесе жою Ұлттық Банктің қызметі мен қаржылық жағдайына теріс ықпал етуі мүмкін деген тәуекел болады.

(б) Сот талқылаулары

Ұлттық Банктің қалыпты қызметі барысында сот органдарына мезгіл-мезгіл Ұлттық Банкке қатысты шағым-талаптар түседі. Ұлттық Банк басшылығы, өзінің бағалауына, сондай-ақ ішкі және сыртқы кәсіби кеңесшілердің ұсынымдарына сүйене отырып, олар бойынша талқылаулар Ұлттық Банкке айтарлықтай зиян әкелмейді және тиісінше осы талқылаулар бойынша резерв қалыптастырылған жоқ деп санайды. 2008 жылы Ұлттық Банкке шағым-талап берілген жоқ.

(в) Шартты салық міндеттемелері

Қазақстан Республикасының салық жүйесі біршама жаңа болып табылады және көбінесе нақты емес және әр түрлі түсіндірулерге жол беретін, жиі өзгеретін нормативтік құжаттармен сипатталады. Салықтар едәуір айыппұлдар салуға, өсімпұлдар есептеуге және алуға құқығы бар бірқатар реттеуші органдардың тарапынан тексеріледі.

Салық кезеңі осы салық кезеңінен кейінгі бес күнтізбелік жыл ішінде салық органдарының тарапынан тексеруге ашық болады; дегенмен, белгілі бір жағдайларда салық кезеңі көрсетілген мерзімнен ұзағырақ ашық бола алады. Қазақстан Республикасындағы соңғы оқиғалар салық органдары салық заңнамасының түсіндірмелеріне және орындалуына қатысты барынша қатаң позиция ұстана бастағанын көрсетуде.

Бұл жағдайлар Қазақстан Республикасында басқа елдердегі осындай тәуекелдерден біршама асып түсетін салық тәуекелдерін тудырады. Ұлттық Банк басшылығының пікірінше, Ұлттық Банктің салықтық міндеттемелері Ұлттық Банк басшылығының қолданылып жүрген салық заңнамасын түсіндіруіне, нормативтік құжаттардың ресми түсіндіруіне және сот органдарының шешімдеріне қарай Ұлттық Банктің салықтық міндеттемелері толығымен осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген. Алайда, әр түрлі реттеуші органдардың салық заңнамасын түсіндіруі Ұлттық Банк басшылығының пікірінен басқаша болу фактісін ескерсек, реттеуші органдар тарапынан Ұлттық Банкке ықпал етудің мәжбүрлі шаралары қолданылған жағдайда олардың Ұлттық Банктің қаржылық жай-күйіне әсері едәуір болуы мүмкін.

42 ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ӘДІЛ ҚҰНЫ

Ұлттық Банк қаржы құралдарының әділ құнын бағалауды ХБЕС 7 *«Қаржы құралдары: Ақпаратты ашу»* талаптарына сәйкес жүргізді.

Сату үшін қолда бар активтердің бағаланатын әділ құны мәмілелер жасауға жұмсалатын шығындарды шегерусіз есепке алынатын күнгі белгіленген нарықтық бағаларға негізделеді. Басқа да қаржы активтері мен міндеттемелердің бағаланатын әділ құны сол құрал үшін есептік күнгі дисконттау ставкасын пайдалана отырып есептелген ақша қаражатының болашақ ағындарын дисконттау негізінде белгіленеді. 10-ескертуде ашып көрсетілгендей, баланстық құны 502,200 мың теңге (2007: 522,003 мың теңге) баға белгіленбейтін үлестік құралдардың әділ құны айқындала алмайды.

Ұлттық Банк басшылығы қаржы құралдарының әділ құны олардың баланстық құнынан айтарлықтай ерекшеленбейді деп есептейді.

Әділ құнды бағалау жақсы таныс, мәміле жасауды шын қалайтын, бір-бірінен тәуелсіз тараптар мәмілелер жасаған кезде жоғарыда аталған активтер мен міндеттемелер бүгінгі күні сол бойынша айырбасталуы мүмкін құнды барынша дәл анықтауға бағытталған. Дегенмен, бағалауларда белгісіздіктер және субъективтіліктер болуы себепті, әділ құн дереу активтер өткізілетін немесе міндеттемелер орындалатын құн ретінде қаралмауы тиіс.

43 СЕНІМГЕРЛІК БАСҚАРУ БОЙЫНША ҚЫЗМЕТТЕР ЖӘНЕ ДЕПОЗИТАРЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕР

(а) Сенімгерлік басқару

Ұлттық Банк жеке тұлғаларға, трастық компанияларға, зейнетақы қорларына және басқа ұйымдарға сенімгерлік басқару бойынша қызметтер көрсетеді, атап айтқанда активтерді басқарады немесе клиенттердің нұсқауларына сәйкес алынған қаражатты әртүрлі қаржы құралдарына инвестициялайды. Ұлттық Банк осы көрсетілген қызметтер үшін комиссиялық сыйақы алады. Сенімгерлік басқаруға алынған активтер Ұлттық Банктің активтері болып табылмайды және тиісінше оның шоғырландырылған бухгалтерлік балансында көрсетілмейді. Ұлттық Банк көрсетілген салымдарды жүзеге асыру кезінде көрсетілген инвестицияларға кепілдік бермейтіндіктен кредиттік тәуекелге ұшырамайды.

2008 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің өз клиенттерінің тапсырысы бойынша басқарған активтерінің жалпы сомасы 479,481,302 мың теңге (2007 жылғы 31 желтоқсан: 362,718,322 мың теңге) болды.

(б) Депозитарлық қызметтер

Банк клиенттердің тапсырмасы бойынша бағалы қағаздарды сақтауды қамтамасыз ете отырып және көрсетілген қызметтер үшін комиссиялық сыйақылар ала отырып өз клиенттеріне депозитарлық қызмет көрсетеді. Көрсетілген активтер Банктің активі болып табылмайды және тиісінше оның шоғырландырылған бухгалтерлік балансында көрсетілмейді.